

TALLINNA TERVISHOIU KÕRGKOO

Õenduse õppetool

Õe õppekava

Kristiina Hennok, Steffi Hiie

**MILITAARÕDEDE PROFESSIONAALSUSE KUJUNEMINE EESTI
MILITAARÕDEDE KOGEMUSTE NÄITEL**

Lõputöö

Tallinn 2026

Oleme koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödest, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud. Lubame Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolil avalikustada oma lõputöö PDF-versiooni raamatukoguprogrammis.

Lõputöö autorite allkirjad

/allkirjastatud digitaalselt/

/kuupäev digitaalallkirjas/

Lubatud kaitsmisele.

Juhendaja Siiri Maasen, RN, MA
/nimi ja akadeemiline kraad/

/allkirjastatud digitaalselt/

/kuupäev digitaalallkirjas/

KOKKUVÕTE

Kristiina Hennok, Steffi Hiie (2026). Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, õenduse õppetool, õe õppekava. Militaarõdede professionaalsuse kujunemine Eesti militaarõdede kogemuste näitel. Lõputöö on empiiriline uurimistöö, mille maht on 46 lehekülge. Lõputöös on kasutatud 45 kirjandusallikat. Nende hulgas on 32 teadusartiklit, millest 25 on õendusteaduslikud. Lisaks sisaldab töö ühte joonist, üheksat tabelit ja viite lisa.

Lõputöö eesmärk oli kirjeldada Eesti militaarõdede professionaalsuse kujunemist nende kogemuste näitel.

Lõputöö on empiiriline, kvalitatiivne ja kirjeldav uurimistöö. Uuritavateks oli 11 Eesti Kaitseväge tegevteenistuses töötavat õde. Andmete kogumiseks kasutati veebipõhist küsimustikku ning andmete analüüsimiseks induktiivset temaatilist sisuanalüüsi. Küsitlus oli vastamiseks avatud 11. septembrist kuni 31. oktoobrini 2025.

Tulemustest ilmnes, et Eesti militaarõdede professionaalsus kujuneb mitmetahulise arenguprotsessina, milles põimuvad õe ja sõduri dualne identiteet, erialased teadmised, kliinilised ja militaarmeditsiinilised oskused, sõjalised oskused, juhtimis- ja suhtlemisoskused, isikuomadused ning motivatsioon. Professionaalsuse kujunemist toetavad varasem töökogemus tsiviilõenduses, kokkupuude militaarmeditsiiniga, õppeainete ja praktika kogemus, organisatsiooniline kohanemine ning pidev eneseareng.

Uuritavad kirjeldasid militaarõe tööd huvitava, kuid nõudliku ja kohati segadust tekitavana, sest töö eeldab laiapõhjalisi teadmisi, kiiret tegutsemist, iseseisvat otsustamist ja valmisolekut töötada erinevates tingimustes. Militaarõe professionaalsuse kujunemist mõisteti järjepideva protsessina, mis nõuab aega, kogemust, kannatlikkust ja pidevat õppimist. Samuti ilmnes, et mõiste „militaarõde“ ei ole Eesti kontekstis veel üheselt mõistetav ning vajab edasist erialast täpsustamist.

Võtmesõnad: militaarõde, militaarõe professionaalsus, professionaalne identiteet, professionaalsuse kujunemine, kogemus

SUMMARY

Kristiina Hennok, Steffi Hiie (2026). Tallinn Health University of Applied Sciences, Chair of Nursing, Nursing Curriculum. The Development of Professionalism of Military Nurses Based on the Experiences of Estonian Military Nurses. The thesis is an empirical research paper consisting of 46 pages. A total of 45 literature sources were used, including 32 scientific articles, 25 of which were nursing-related. The thesis includes one figure, nine tables and five appendices.

The aim of the thesis was to describe the development of professionalism of Estonian military nurses based on their experiences.

The thesis is empirical, qualitative and descriptive. The participants were 11 nurses working in active service in the Estonian Defence Forces. Data was collected using a web-based questionnaire and analysed by inductive thematic content analysis. The questionnaire was open from 11 September to 31 October 2025.

The findings showed that the professionalism of Estonian military nurses develops as a multidimensional process in which the dual identity of a nurse and a soldier is intertwined with professional knowledge, clinical and military medical skills, military skills, leadership and communication skills, personal characteristics and motivation. The development of professionalism is supported by previous civilian nursing experience, exposure to military medicine, experiences gained through courses and practice, organisational adaptation and continuous professional development.

The participants described the work of a military nurse as interesting but demanding and, especially at the beginning, sometimes confusing. The role requires broad knowledge, rapid action, independent decision-making and readiness to work in different conditions. The development of military nurse professionalism was understood as a continuous process that requires time, experience, patience and ongoing learning. The results also indicated that the term “military nurse” is not yet clearly defined in the Estonian context and needs further professional clarification.

Keywords: military nurse, military nurse professionalism, professional identity, development of professionalism, experience

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	3
SUMMARY	4
SISSEJUHATUS.....	6
1. MILITAARÕE KUTSE OLEMUS, OSKUSED, TÖÖGA KAASNEVAD VÄLJAKUTSED JA PROFESSIONAALSUSE KUJUNEMIST MÕJUTAVAD TEGURID	9
1.1. Militaarõdede kutse olemus ja oskused.....	9
1.2. Militaarõdede tööga kaasnevad väljakutsed.....	11
1.3. Militaarõe professionaalsuse kujunemist mõjutavad tegurid.....	12
2. METOODIKA	15
2.1. Metodoloogilised lähtekohad	15
2.2. Uuritavate kirjeldus	16
2.3. Andmete kogumise meetod ja protsessi kirjeldus	16
2.4. Andmete analüüs	17
2.5. Uurimistöö eetika ja usaldusväärus	20
3. TULEMUSED	23
3.1. Professionaalse militaarõe kutse olemus.....	23
3.2. Professionaalse militaarõe oskused	24
3.3. Militaarõdede tööga kaasnevad väljakutsed.....	26
3.4. Militaarõeks spetsialiseerumise ajendid.....	28
3.5. Eelnevad töökogemused õenduses	30
3.6. Esmased töökogemused militaarõena	32
3.7. Soovitused militaarõeks spetsialiseeruda soovivatele õendustudengitele.....	33
3.8. Arusaamad militaarõe professionaalsuse kujunemisest	35
4. ARUTELU	37
JÄRELDUSED.....	42
KASUTATUD KIRJANDUS	43

LISAD:

LISA 1. Militaarõdede kompetentsimudel

LISA 2. Kutse uuringus osalemiseks – e-kiri

LISA 3. Kutse uuringus osalemiseks – poster

LISA 4. Uuritava informeerimise leht ja teadliku nõusoleku vorm

LISA 5. Küsitluses esitatud küsimused

SISSEJUHATUS

Õenduse ja meditsiini arengud on ajalooliselt olnud tihedalt seotud ühiskonnas toimuvate kriisidega, nagu sõjad, katastroofid ja epideemiad (Milbrath, 2019). Kaasaegse õenduse kujunemist seostatakse Florence Nightingale'i tegevusega, kes nägi vajadust kujundada süsteemne ja organiseeritud õenduskorraldus, mis tagab haavatutele ja haigetele turvalise ning hügieenilise ravikeskkonna (Anders, 2020). Krimmi sõja ajal hõlmas tema tegevus ulatuslikke organisatsioonilisi muudatusi, mille eesmärk oli parandada ravikeskkonda, tõsta personali kompetentsust ning arendada patsiendikeskset lähenemist. Ta analüüsis olemasolevaid inimressursse, moodustas sihipäraselt interdistsiplinaarseid meeskondi ning suunas nende tegevuse konkreetsete arendusprojektide elluviimisele. (Matthews et al., 2020). Nightingale osales aktiivselt militaarmeditsiinisüsteemi ümberkujundamises, mõjutades aastatel 1863–1867 sõjaministri nõunikuna poliitilisi otsuseid ja seadusandlust (Dominiczak, 2014).

Militaarõed on eesliini tervishoiutöötajad, kellel on pikk ajalugu riigi tervishoiuvajadustele reageerimisel (Talbot et al., 2021). Nad reageerivad rahvatervise hädaolukordadele osutades abi sõdades, katastroofiolukorras, militaar- ja humanitaarmissioonidel ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni rahuvalvemissioonidel, päästes elusid ja demonstreerides õenduse professionaalsust (Ma et al., 2021b). Sellistes olukordades tuleb tervishoiutöötajatel, sealhulgas militaarõdedel, rakendada oma teadmisi ja oskusi maksimaalsel määral ning kohaneda kiiresti muutuvate ja sageli ressursside poolest piiratud töötingimustega, et tagada võimalikult kvaliteetne õendusabi (Milbrath, 2019).

Militaarõdede poolt osutatud õendusabi aitas Esimese maailmasõja ja 1918. aasta gripipandeemia ajal vähendada teenistujate haigestumust ning suremust (Talbot et al., 2021). Sarnane militaarõdede süsteemne ja professionaalne panus ilmnis ka COVID-19 pandeemia ajal, kus Ameerika Ühendriikide relvajõudude õendusüksuste panus avaldus missioonivalmiduses ning võimes tegutseda kiiresti muutuv keskkonnas, mida iseloomustasid personalipuudus, isikukaitsevahendite nappus ning kiiresti muutuvad ravijuhised. Sellistes tingimustes ilmnis nende paindlikkus ja juhtimisoskus, mis tagas nii kaitseväelaste kui ka nende pereliikmete tervishoiu järjepidevuse. Militaarõdede valmisolekut toetasid kliiniliste praktikate arendamine, teaduspõhiste lahenduste rakendamine, pidev erialane täiendõpe ning koostöövormide tugevdamine. (King & Talbot, 2021).

Varasemalt on Eestis kirjutatud neli lõputööd, mis käsitlevad militaarõdesid või nende väljaõpet. 2021. aastal tegi Maidin kirjanduse ülevaate militaarõdede vaimsest tervisest välismissiooni erinevatel etappidel (Maidin, 2021). 2023. aastal koostasid Latkin ja Lii kirjanduse ülevaate militaarõdede ettevalmistusest välismissioonideks vastavalt NATO standarditele, milles muuhulgas rõhutati vajadust empiirilise uurimuse järele, mis oleks läbi viidud koostöös Eesti militaarõdedega (Latkin & Lii, 2023). 2025. aasta Aaslav-Kaasiku ja Herodese kirjanduse ülevaates kirjeldati militaarõe olulisemaid kompetentse, sealhulgas on kirjeldatud ka militaarõe elukutse kujunemist ajalooliselt, mille üheks eesmärgiks on olla alusdokument militaarõe kompetentsimudeli loomiseks (Aaslav-Kaasik & Herodes, 2025). Lisaks on Zieds ja Ojasalu 2025. aastal kirjutanud innovaatilise lõputöö ventiilpingelise õhkriinnaga patsiendi käsitlest militaarõenduses, mille raames loodi ka õppevideo (Zieds & Ojasalu, 2025).

Militaarõdede kogemused rahvusvahelistes ja mitmekesistes töökeskkondades pakuvad ainulaadset vaatenurka õendusabile (King & Talbot, 2021). Seega annab militaarõdede kogemuste kirjeldamine infot professionaalsuse kujunemise toetamiseks. Empiiriline uuring Eesti militaarõdede hulgas militaarõe professionaalsuse kujunemisest annab ülevaate erialaspetsiifikast Eestis õppivatele õendusüliõpilastele, kes kaaluvad tulevikus militaarõeks saamist. Käesoleva lõputöö teema valik kujunes välja autorite isiklikust huvist militaarõenduse valdkonna vastu ning soovist paremini mõista erialaspetsiifikat ja tõsta selles valdkonnas teadlikkust.

Uurimisprobleem

Varasematele uuringutele tuginedes võib öelda, et kuigi militaarõdede kogemusi on käsitletud mitmest aspektist, nagu üleminek õpilasest professionaaliks (Caka et al., 2015), kohanemine militaarkeskonnaga (Chargualaf & Tse, 2017), kogemused rahvusvahelistel missioonidel (Finnegan et al., 2016) ning tööks vajalikud oskused (Ma et al., 2021b), on militaarõdede professionaalsus ja selle kujunemine jäänud väheuuritud teemaks.

Uurimistöö eesmärk ja küsimused

Uurimistöö eesmärk on kirjeldada Eesti militaarõdede professionaalsuse kujunemist nende kogemuste näitel. Eesmärgist lähtuvalt on sõnastatud järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas kirjeldavad Eesti militaarõed oma kogemuste näitel militaarõe kutse olemust?

2. Kuidas kirjeldavad Eesti militaarõed oma kogemuste näitel militaarõe töös vajaminevaid oskusi?
3. Kuidas kirjeldavad Eesti militaarõed oma kogemuste näitel militaarõe tööga kaasnevaid väljakutseid?
4. Kuidas kirjeldavad Eesti militaarõed oma kogemuste näitel militaarõe professionaalsuse kujunemist mõjutavaid tegureid ja arusaamu professionaalsuse kujunemisest?

Kesksed mõisted:

Militaarõde (*military nurse*) – militaarõde on registreeritud õde ja tegevteenistuses teeniv ohvitser, kes töötab militaarbaasis osutades õendusabi kaitseväelastele. Enamus militaarõed töötavad militaarhaiglates, -kliinikutes ja traumakeskustes, kuid võivad töötada ka laevadel ja õhusõidukitel. Militaarõdesid võidakse saata ka lahingutsoonidesse ja humanitaarmissioonidele. (Deering, 2025).

Militaarõe professionaalsus (*military nurse professionalism*) – hõlmab teadmisi, oskusi, pädevusi, isikuomadusi, professionaalset identiteeti ja motiive, kuidas militaarõde mõtestab oma rolli õe ja sõdurina, ning isikuomadused ja motiivid toetavad professionaalset tegutsemist erinevates militaar- ja tervishoiukeskkondades (Ma et al., 2021b).

Professionaalne identiteet (*professional identity*) – inimese arusaam iseendast oma kutseala esindajana ning samastumist kutseala väärtuste, rollide ja vastutusega (He et al., 2024). Militaarõe puhul väljendub professionaalne identiteet õe ja sõduri rolli samaaegses mõtestamises ning nende rollidega seotud väärtuste, ootuste ja kohustuste ühendamises igapäevases töös (Ma et al., 2021b).

Professionaalsuse kujunemine (*professional development*) – protsess, mis arendab nii üksikisikut, organisatsiooni, kus ta töötab, kui ka eriala tervikuna, keskendudes pidevalt töö sisu ja kvaliteedi parandamisele. See toimub koostöös, kus inimesed ühiselt arendavad oma tööviise, säilitades kutsealase iseseisvuse ning soodustades läbimõeldud ja koostööl põhinevaid muutusi. (Paechter, 1996).

Kogemus (*experience*) – sõna pärineb klassikalisest ladina keelest, kus "experientia" tähendab katset või tõestust; teadmisi, mis on omandatud korduvate katsete kaudu (Katajala-Peltomaa & Toivo, 2022).

1. MILITAARÕE KUTSE OLEMUS, OSKUSED, TÖÖGA KAASNEVAD VÄLJAKUTSED JA PROFESSIONAALSUSE KUJUNEMIST MÕJUTAVAD TEGURID

1.1. Militaarõdede kutse olemus ja oskused

Professionaalsuse kujunemist käsitletakse käesolevas töös teadmiste ja oskuste, isikuomaduste, professionaalse identiteedi, väärtuste ning motiivide koostoimena. Seetõttu lähtutakse teoreetilises käsitluses sellest, et militaarõe professionaalsus ei koosne üksnes oskustest, vaid eristatakse esmalt militaarõe kutse olemust ja professionaalset identiteeti, seejärel tööks vajalikke oskusi ning lõpuks professionaalsuse kujunemist mõjutavaid tegureid.

Rahvusvahelise Õdede Nõukogu kohaselt on õendus elukutse, mille eesmärk on tagada igapäevane õigus võimalikult kõrgele tervisetasemele, pakkudes koostööl põhinevat, kultuuriliselt turvalist ja inimkeskset hooldust. Õendus seisab inimeste võrdse juurdepääsu eest tervisele ja tervishoiule ning toetab turvaliste ja jätkusuutlike keskkondade kujundamist. Õenduspraktika tugineb teaduspõhiste teadmiste, tehniliste oskuste, eetiliste standardite ja terapeutiliste suhete ning on pühendunud kaastundele ja sotsiaalsele õiglusele. (White et al., 2025).

Militaarõendusel ja tsiviilõendusel on palju sarnasusi, mida määratlevad ühised eesmärgid osutada patsientidele õendusabi ja edendada tervist (Ma et al., 2020). Rahuajal haiglates töötavate militaarõdede tööülesanded hõlmavad tavapärasest hooldust, mis on oma olemuselt võrreldav tsiviilõdede praktikaga (Ma et al., 2021b). Sõltumata militaarorganisatsioonilisest kuuluvusest jääb militaarõdede professionaalse tegevuse keskseks elemendiks hooldusroll ja eetiline vastutus patsiendi ees, mis on kooskõlas tsiviilõenduse põhiväärtustega (Griffin & Taylor, 2025).

Militaarõdede kutse olemuse eripära tuleneb selle duaalsusest. Nad tegutsevad samaaegselt nii tervishoiutöötajate kui ka ohvitseridena, mistõttu toimub nende töö kahe erineva süsteemi – tervishoiu- ja militaarse organisatsiooni – ristumiskohas. Ohvitseridena kaasnevad militaarõdedele spetsiifilised militaarorganisatsiooni nõuded, mis ei ole omased tsiviilõenduse praktikale. (Kessinger et al., 2026). See eeldab mõlema rolliga seotud väärtuste ja enesekäsitluse olemasolu, kus on olulised militaarkultuurile omased isikuomadused nagu kuulekus, lojaalsus, pühendumus, vastutustunne ja meeskonnavaim ning

õendusprofessionaalsusega seonduvad väärtused nagu patsiendikesksus, ettevaatlikkus ja empaatia (Ma et al., 2021b).

Militaarõendusprofessionaalsusega seotud aspekte täpsemalt uurinud Ma jt (2021b) mudeli keskmes on missioonile pühendumine kui militaarõdede isiklikust motivatsioonist tulenev tegur (vt lisa 1). See tähendab, et militaarõdede tegevust suunab sisemine valmisolek panustada sõjalistesse ülesannetesse ja seada missiooni eesmärgid isiklikest huvidest kõrgemale. (Ma et al., 2021b). Zhao jt (2024) poolt läbi viidud uuringu kohaselt peavad õed mõistma relvajõudude missiooni, poliitikaid ja protseduure ning aru saama, et sõjaväe eesmärk on toetada, kaitsta ja tagada riigi julgeolekuhuvid (Zhao et al., 2024).

Militaarõdesid kaasatakse sageli erinevatesse operatsioonidesse, sealhulgas humanitaarmissioonidele, looduskatastroofide ning rahvatervise kriiside lahendamisse. Sellistes tingimustes peavad nad olema valmis osutama õendusabi mitmekesistes ja operatiivselt keerukates keskkondades, alates operatsioonipiirkondades paiknevatest väli- ja kirurgilistest haiglatest kuni rahvusvahelistel missioonidel kasutatavate haiglalaevade, lennukikandjate ja evakuaatsioonilennukiteni. (King & Talbot, 2021; Rivers & Gordon, 2017; Zhao et al., 2024). Kuna militaarõdede töö toimub sageli kontrollimatutes tingimustes, mida iseloomustavad ebakindel keskkond ja äärmuslikud ilmastikuolud, tuleb neil arvestada füüsiliste, isiklike ja vaimsete teguritega (Ma et al., 2021a). Isikuomadused nagu püsivus, enesekontroll, stressitaluvus, kohanemisvõime ja paindlikkus on olulised, et toime tulla füüsiliselt ja vaimselt nõudlike töökeskkondadega (Ma et al., 2021b).

Lisaks kliinilistele teadmistele ja oskustele, mis on seotud põhiõenduse, erialaõenduse, regulatsioonide ning patsiendiohutusega (Ma et al., 2022), on olulised militaarmeditsiinile omased oskused nagu lahingvigastuste käsitlemine, sõjalised oskused ja kultuuripädevus (Ma et al., 2021b). Need oskused sisaldavad traumahooldust eri vanuses patsientidele, keemilise, bioloogilise ja radioloogilise kaitse alaseid teadmisi, julgeolekuteadlikkust ja sõdurioskusi ning kultuuripädevuse all mõistetakse võimet pakkuda kvaliteetset õendusabi erineva taustaga inimestele (Ma et al., 2021b). Sarnaselt rõhutavad Zhao jt (2024), et militaarõdede tõhusaks tegutsemiseks lähetustel on oluline kohalike tavade ja keele tundmine (Zhao et al., 2024). Finnegan jt (2016) poolt läbi viidud uuringus missioonil viibivate Ühendkuningriigi militaarõdedega ilmnes samuti, et patsientide vajaduste paremaks mõistmiseks on oluline tunda kohaliku elanikkonna kultuuri, väärtusi ja uskumusi (Finnegan et al., 2016).

Professionaalse militaarõe oskusteks on veel kriitiline mõtlemine, psühholoogilise abi andmine ning suhtlemis- ja terviseõpetuse oskused. Tähtsad on ka juhtimisalased teadmised, mille alla kuuluvad süsteemiplaneerimine, organisatoorne koordineerimine, hädaolukordadele reageerimine, eeskujuks olemine ja teiste arengu julgustamine (Ma et al., 2021b). Zhao jt (2024) uuringus tuuakse samuti esile militaarõdede roll eeskujuna ning nende võime teisi oma tegevusega inspireerida (Zhao et al., 2024).

1.2. Militaarõdede tööga kaasnevad väljakutsed

Militaarõdede tööga kaasnevad mitmesugused väljakutsed, mis tulenevad nii töö iseloomust ja militaarse keskkonna eripäradest (Ma et al., 2021b) kui ka õe ja sõduri rolli samaaegselt täitmisest (Griffin & Taylor, 2025). Sellise kaherollilisusega võib kaasneda moraalne ja psühholoogiline stress, kuna need on oma olemuselt vastuolulised. Austraalia militaarõded kirjeldasid, et nad tajuvad end erinevalt, nähes end kas eelkõige sõjaväelasena, kelle lisäülesandeks on vajadusel pakkuda õendusabi, või vastupidi tervishoiutöötajana, kelle roll sõjaväes on seotud põhiliselt kaitse ja toetusega. Selline rollidevaheline pinge võib väljenduda moraalsetes dilemmades. (Griffin & Taylor, 2025).

Militaarõded võivad keerulistes lahingu- ja katastroofiolukordades kogeda frustratsiooni ja emotsionaalset koormust, mis tuleneb piiratud ressurssidest ja suutmatuses kõiki patsiente aidata. Lisaks mõjutab neid ka sõja julmuse pealtnägemine. (Zhao et al., 2024). Kessinger jt (2026) poolt läbi viidud uuringus Ameerika Ühendriikide armee õdedega selgub, et ohvitseri staatusega kaasnevad nõuded, nagu füüsilise vormi säilitamine, militaarsetel kursustel osalemine, edutamisprotsessid, sagedased ümberpaigutamised ning valmisolek lähetusteks, võivad põhjustada sisemisi pingeid ja rollikonflikte (Kessinger et al., 2026).

Missioonilt koju naasmine on moment, mil kogetu muutub mälestusteks, millest moodustuvad mälupildid. On võimalik, et mälupildid sõjast ja muudest missioonil kogetud stressoritest hakkavad teadvust domineerima ja põhjustavad seeläbi väljakutseid rahuaja konteksti ümberlülitumisele. Väljakutsena on kirjeldatud ka olukorda, kus militaarõe missioonil tehtud otsuseid on tagantjärele meedia poolt kritiseeritud. Kuigi missiooni ajal sõjakeskkonnas tundusid otsused uuritavale mõistlikud, siis pärast kojunaasmist meedia kriitikat kuuldes hakkas ta olukorda ülemõtleva ja -analüüsima. Pikemalt missioonilt tagasituleku puhul võib väljakutseks olla asjaolu, et militaarõe perekond on juba ümber õppinud ilma temata elama. See võib tekitada

kojunaasunud militaarões väärtusetuse ja kasutuse tundeid. Kojunaasmise hõlbustamiseks on olemas küll militaarseid protseduure, kuid uuringus vihjatakse, et nendest ei pruugi piisata. (Griffin & Taylor, 2025).

1.3. Militaarõe professionaalsuse kujunemist mõjutavad tegurid

Õendusprofessionaalsus on kliinilise õenduse oluline alus, mida iseloomustab mitmemõõtmelisus, dünaamilisus ja kultuuri mõju. Õendusprofessionaalsust määratletakse kui hoolduse osutamist, mille põhikomponentideks on professionaalsus, hoolivus ja altruism. Professionaalsus sisaldab erialaseid teadmisi, kvalifikatsiooni, elukestvat õpet ning tõenduspõhise praktika rakendamist, aga ka püüdlust kvaliteedi ja arengu poole. Hoolivus väljendub empaatilises suhtumises, patsiendi toetamisele suunatud tegevustes ning turvalise ja hooliva keskkonna loomises. Altruism kajastub patsiendi esikohale seadmises, pühendumuses ning valmisolekus panustada nii kriisiolukordades kui ka laiemalt ühiskonna ja kogukonna heaolusse. (Cao et al., 2023).

Õendusprofessionaalsuse kujunemist mõjutavaid tegureid uurinud He jt (2024) jaotasid need kolme rühma: varajased kujunemist toetavad tegurid, professionaalsuse arengut mõjutavad tegurid ja professionaalsust stabiliseerivad tegurid. Varajaste kujunemist toetavate tegurite alla kuuluvad isikuomadused, perekondlik kasvatus ja erialane haridus koolis. Perekondliku kasvatus ja lapsepõlves omandatud väärtuste mõju, nagu lahkus ja altruism, ulatub ka täiskasvanuikka ning aitab kaasa professionaalsuse kujunemisele. Õendusprofessionaalsuse arengus peetakse oluliseks erialast haridust, kus kujunevad nii teadmised kui ka väärtushinnangud ning õppeprotsessis omandatud põhimõtted, nagu vastutustunne, pühendumus, austus ja hoolivus, mis kanduvad edasi ka igapäevasesse töösse. Haridus aitab kujundada terviklikumat pilti õendusest ning näha seda kui mitmetahulist valdkonda. (He et al., 2024).

Professionaalsuse arengut mõjutavad professionaalne identiteet, rollide tasakaalustamine ning kohanemine organisatsiooniga. Professionaalset identiteeti käsitletakse kui järkjärgulist protsessi ja seisundit, mille kaudu õed kujundavad isiklike kogemuste põhjal arusaama oma ametialasest rollist ning samastuvad oma erialaga, mis on seotud pühendumuse, vastutustunde ja oskuslikkuse kasvuga. Oluliseks peetakse rollide tasakaalustamist, kuna töö-, pere- ja organisatsiooniliste kohustuste ühitamine võib tekitada pingeid, kuid perekondlik tugi aitab

sesta tasakaalu säilitada. Tähtis on võime suuta kohaneda organisatsioonilise süsteemiga, sest õe amet eeldab pidevat vajadust õppida uusi oskusi, harjuda erinevate osakondade töökorralduse, juhtimise ja kultuuriga ning võib uutele õdedele keeruline olla ja takistada professionaalsuse avaldumist. (He et al., 2024).

Professionaalsust toetavate ja stabiliseerivate teguritena on olulised toetav töökeskkond, põlvkondade vahelised eeskujud, professionaalne tunnustus ning väline motivatsioon. Õdede töö on sageli seotud pingeliste olukordadega, mistõttu kolleegide toetus ja usalduslik töökeskkond soodustavad õppimist ja professionaalset arengut. Samuti mõjutavad nooremate õdede kujunemist kogunud kolleegide ja juhtide eeskuju ning organisatsiooni ja ühiskonna tunnustus, mis suurendab teadlikkust oma töö väärtusest ja toetab professionaalset tegutsemist. Lisaks aitavad professionaalsuse püsimisele kaasa juhtkonna tugi ja tervishoiupoliitikad, mis loovad stabiilse töökeskkonna ja võimaldavad keskenduda ametialasele arengule. (He et al., 2024).

Militaarõe professionaalsuse kujunemine saab alguse erialavaliku tegemise ajenditest. Ühendkuningriigi militaarõdede seas läbi viidud uuringust selgus, et paljude jaoks oli missioonile minek põhjus, miks nad sõjaväkke astusid, ning eelnevad töökogemused tsiviilhaiglates ja teistes meditsiinasutustes olid nende hinnangul vaid ettevalmistus selleks rolliks. (Finnegan et al., 2016). Militaarõeks spetsialiseerumise ajendeid on uuritud ka USAs. Aastatel 2011–2012 viidi läbi kolm riiklikku online küsitlust, mille eesmärk oli leida andmeid, mis aitavad planeerida militaarõdede värbamisstrateegiat. Selleks uuriti militaarõenduse karjäärivaliku tajumist, ajendeid ja takistavaid tegureid kolmes sihtpopulatsioonis – militaarteenistuse personal, kelle töö on meditsiiniga seotud; õendusüliõpilased, kelle kool asub mõne suurema militaarbaasi läheduses; ja riigiülene mittejuhuslik valim täiskasvanuid (*national nonprobability sample of adults*) vanuses 18–39 aastat. Küsitlused koosnesid lausetest, millega vastajad said kas nõustuda, mitte nõustuda või erapooletuks jääda. Vastajad pidasid militaarõeks spetsialiseerumise ajenditeks töökoha stabiilsust, erialase väljaõppe saamist, hüvitisi, palgatõusu või rahalisi boonuseid, õppemaksutoetust, edutamise võimalusi, juhtimisoskuste arenemist ja uhkust oma riigi teenimise üle. (Donelan et al., 2014).

Militaarõe professionaalsuse kujunemisega seotud väljakutseid illustreerib hästi Lõuna-Aafrika vabariigis läbi viidud uuring, kus uuriti militaarõendusüliõpilaste duaalset üleminekut üliõpilasest registreeritud õeks ja ohvitseri kandidaadiks. Lõuna-Aafrika sõjaväe tervishoiuteenus (*South African Military Health Services*) pakub 4-aastast programmi, kus

toimub samaaegselt õenduse ja militaarteenistuse väljaõpe. Programmi läbimisel saab õpilane registreeritud õeks ja ohvitserikandidaadi tiitli. Uuringust selgus, et väljaõppe käigus saadud ettevalmistus on ebapiisav nii õenduse kui militaarsuunal kompetentseks tegutsemiseks. Õpetajate puuduse tõttu ei saanud üliõpilased piisavalt juhendamist ning kliinilistes praktikakohtades kogesid nad negatiivset suhtumist, mis mõjus demoraliseerivalt. (Caka et al., 2015).

Töökogemusega õdede militaarõeks ümberspetsialiseerumise kogemusi Ameerika Ühendriikide õhuväes (*United States Air Force*, edaspidi USAF) uurisid Chargualaf ja Tse (2017). Uuringu tulemustest selgus, et üleminekuprotsess tsiviilõest militaarõeks on stressirohke ja frustreriv, mis on suuresti tingitud üldisest teadmiste puudumisest sõjaväe kultuuri ning ametiga kaasnevate ootuste ja kohustuste kohta. Lisaks oli uuritavate jaoks üllatav ja segadust tekitav asjaolu, et USAF pööras suuremat tähtsust militaarõe rollile sõdurina kui õena. Üldiselt sõltus ümberspetsialiseerumise edukus suuresti kliinilisest üksusest, kus militaarõena tööle asuti. Üksustes, kus personal tegutses ühtse kollektiivina, suutsid uuritavad militaarõe eriala omandada. Seevastu töötamine üksustes, kus oli pidevalt personalipuudus, tekitasid uuritavatele stressi ja negatiivseid emotsioone seoses militaarõeks ümberspetsialiseerumisega. (Chargualaf & Tse, 2017).

Militaarõdede väljaõpet käsitlevad uuringud on välja toonud juhendatud praktikate ja simulatsioonipõhiste sekkumiste kasulikkust (Barr et al., 2019; Niu et al., 2022). Niu jt (2022) uuringu tulemused näitasid, et simulatsioonipõhised sekkumised arendavad militaarõdede erialast kompetentsust, individuaalseid teadmisi, mõtlemisprotsessi ning suhtlemis- ja koostööoskust, mis aitavad kaasa professionaalsuse kujunemisele. Lisaks leiti, et simulatsioonipõhine õpe on efektiivne nii äsja kooli lõpetanute kui ka juba töötavate militaarõdede arenguks. Veel saab seda kasutada militaarõdede ettevalmistusel lähetusteks. (Niu et al., 2022).

Kokkuvõtteks võib täheldada, et militaarõe professionaalsuse kujunemine on protsess, mis hõlmab kutsealase identiteedi kujunemist, kliiniliste ja militaarmeditsiiniliste oskuste arengut, kohanemist militaarorganisatsiooni nõuetega ning sisemise motivatsiooni ja väärtuste kujunemist. Selline eristus loob aluse empiiriliste tulemuste analüüsimiseks, kus uuritavate kogemused seostuvad nii professionaalse identiteedi, oskuste kui ka professionaalsuse kujunemist mõjutavate teguritega.

2. METOODIKA

2.1. Metodoloogilised lähtekohad

Käesolev uurimistöö käsitleb Eesti militaarõdede professionaalsuse kujunemist nende kogemuste näitel. Uurimistöö on empiiriline, kvalitatiivne ja kirjeldav.

Empiiriline uurimus on teaduslik uurimus, mis tugineb kogemuslikule tõendusmaterjalile ning mille läbiviimisel kasutatakse selgelt määratletud uurimismetoodikat andmete kogumiseks ja analüüsimiseks. Uurija sõnastab uurimisküsimuse, rakendab selle lahendamiseks teaduslikku meetodit ning esitab tulemused analüüsi põhjal koostatud uurimistöös. (Sansom, 2019).

Kvalitatiivne uurimus on olukorraga seotud tegevus, mis paigutab uurija tegelikku maailma ja konkreetse keskkonda ning mis koosneb tõlgenduslikest ja materiaalistest tegevustest, mille kaudu muudetakse maailm nähtavaks. Kvalitatiivses uurimuses lähenetakse maailmale tõlgenduslikult ja loomulikult, nähtusi uuritakse nende tavapärasel keskkonnas ning püütakse neid mõista ja tõlgendada tähenduste kaudu, mida inimesed neile annavad. (Denzin & Lincoln, 2005, pp. 3–4). Kvalitatiivses uurimuses kasutatakse andmete kogumiseks meetodeid, mis võimaldavad säilitada osalejate keelekasutuse eripära ning mille tunnusteks on paindlikkus, erinevate uurimisetappide omavaheline segunemine ja võimalus tagasi pöörduda varasemate etappide juurde (Laherand, 2008, p. 24).

Kvalitatiivse kirjeldava uurimuse eesmärk on esitada konkreetsete üksikisikute või rühmade kogetud sündmuste kohta selge ja terviklik kirjeldus, kasutades igapäevast ning kergesti mõistetavat keelt. Kirjeldavat lähenemist iseloomustab võrreldes teiste kvalitatiivsete uurimisviisidega väiksem sõltuvus teoreetilisest ja filosoofilisest raamistikust. Erinevalt fenomenoloogiast, *grounded theory*'st ja etnograafiast, mis toetuvad kindlatele metodoloogilistele traditsioonidele, ei eelda kvalitatiivne kirjeldav uurimus eelnevat seotust konkreetse teoreetilise käsitlusega. (Lambert & Lambert, 2012). Kvalitatiivse kirjelduse tugevus peitub lihtsas ja paindlikus lähenemises ning võimaluses keskenduda kogemuste ja sündmuste otsesele kirjeldamisele, hoides analüüsi tihedalt seotuna kogutud andmetega. Seda lihtsust peetakse põhjuseks, miks meetod sobib hästi alustavatele uurijatele, pakkudes selget ja praktilist viisi keerukate inimkogemuste uurimiseks. (Hall & Liebenberg, 2024).

2.2. Uuritavate kirjeldus

Uuritavateks on Eesti Kaitseväge koosseisu kuuluvad tegevteenistuses olevad militaarõed. Uuritavate valikul lähtuti sellest, et nad töötavad Kaitseväge meditsiiniteenistuses ning omavad praktilist kogemust militaarõenduse valdkonnas. Uuringukutsele vastas 11 militaarõde, kes andsid kirjaliku nõusoleku uuringus osalemiseks. Uuritavate vanus jäi vahemikku 20–49 aastat ning tööstaaz ulatus 1–17 aastani.

Käesolevas uurimuses kasutati eesmärgipärast valimit. Eesmärgipärane valim on levinud valimimeetod kvalitatiivses sotsiaal-, õendus- ja meditsiinalases uurimistöös, mille puhul valib uurija uuringus osalejad nende tunnuste, kogemuste või muude uurimise seisukohalt oluliste kriteeriumide alusel. Seda lähenemist kasutatakse sageli siis, kui eesmärk on tuvastada mõisteid, standardeid ja sotsiaalseid probleeme ning saada sügavam arusaam uurimisküsimusest. (Stratton, 2024). Kvalitatiivses uurimuses ei eelda eesmärgipärane valim tingimata juhuslikku osalejate valikut ega suurt osalejate arvu, mis on iseloomulik kvantitatiivsele uurimusele (Creswell, 2009, p. 166).

2.3. Andmete kogumise meetod ja protsessi kirjeldus

Andmete kogumiseks kasutati veebipõhist küsimustikku, mille sihtgrupiks olid Eesti Kaitseväge koosseisu kuuluvad militaarõed. Uuritavate leidmiseks edastasid uurimistöö autorid kutsed Kaitseväge tervishoiu kvaliteedijuhile, kes saatis need edasi e-kirjana Kaitseväge siseveebi (vt lisa 2) ja postritena Kaitseväge meditsiinikeskuste infostendidel kuvamiseks (vt lisa 3). Kutses sisaldus link ankeetküsitlusele, mille avalehel kuvati uuritava informeerimise lehte ning teadliku nõusoleku vormi (vt lisa 4). Uuringus osalemine oli vabatahtlik ning osalejatele tagati konfidentsiaalsus, anonüümsus avaldatud tulemustes ja õigus uuringust igal ajal loobuda.

Küsimustik koosnes nii valikvastustega kui ka avatud vastustega küsimustest, mis võimaldasid koguda nii taustainfot kui ka osalejate kirjeldusi ja kogemusi nende endi sõnastuses. Küsimused koostati lõputöö jaoks läbi töötatud varasemate uurimistööde ja teaduskirjanduse sisuanalüüsi põhjal ning kõik kasutatud allikad on käesolevas töös viidatud. Enne küsitluse avaldamist arutati küsimustiku ülesehitust ja sisu uurimistöö juhendajaga ning saadud tagasiside põhjal täpsustati ja korrigeeriti küsimuste sõnastust, et need oleksid selged, asjakohased ja üheselt mõistetavad.

Kvalitatiivsed küsitlused põhinevad avatud küsimustel, millele osalejad vastavad kirjalikult oma sõnadega. Kuigi neid kasutatakse vähem kui kvantitatiivseid küsitlusi ning need jäävad sageli kvalitatiivsete meetodite käsitlustes tagaplaanile, võivad need pakkuda sisukat ja kvaliteetset andmestikku. Meetod on võrreldes intervjuude ja fookusgruppidega vähem nõudlik nii osalejale kui uurijale ning need sobivad eriti hästi tundlike teemade uurimiseks, kuna tagavad osalejatele suurema privaatsuse ja anonüümsuse ning vähendavad eetilisi riske, eriti kogemematute uurijate puhul. Seetõttu on need sobivad üliõpilastöödeks ja piiratud ressurssidega projektideks. Meetod on eriti tõhus kogemuste, arusaamade, hoiakute ja praktikate uurimisel. Kuna kõigile esitatakse samad küsimused samal viisil, on andmed teemakesksemad ja paremini võrreldavad, mis toetab mustripõhist analüüsi. Samas säilib kvalitatiivsele uurimisele omane osalejate perspektiivide esiletõstmine, kuna vastused antakse vabalt ja oma sõnastuses. (Braun & Clarke, 2013, pp. 135–137).

Küsitlus viidi läbi eesti keeles ja oli avatud vastamiseks perioodil 11.09.–31.10.2025. Küsitlus koosnes 12 küsimusest ning viidi läbi Google Forms tarkvara kasutades. Küsimustest 2 olid taustaandmete kogumiseks (uuritava vanusevahemik, tööstaaž) ja ülejäänud 10 uuritava nähtuse kohta info kogumiseks. Uuritava nähtuse kohta info kogumiseks mõeldud küsimuste hulgas oli 7 avatud vastusega küsimust ja 3 valikvastustega küsimust. Valikvastustega küsimustes oli 6–7 vastusevarianti ning kõigi küsimuste puhul oli võimalik märkida mitu sobivat vastust. Lisaks sisaldasid valikvastustega küsimused varianti „Muu“, mis võimaldas vastajatel esitada vastuse vabas vormis (vt lisa 5).

2.4. Andmete analüüs

Käesolevas uurimuses on andmete analüüsimiseks kasutatud induktiivset temaatilist sisuanalüüsi. Temaatiline analüüs on kvalitatiivne analüüsiviis, mille eesmärk on avastada, analüüsida ja tõlgendada andmetes ilmnevaid teemasid ehk tähenduslikke mustreid. Temaatiline analüüs pakub tehnikat, mis ei ole seotud kindla teoreetilise raamistikuga ning seda saab kasutada erinevate teoreetiliste lähenemiste ja uurimissuundade raames. Meetodi peamine tugevus seisneb selle paindlikkuses, mistõttu sobib see erinevate uurimisküsimuste, valimite, andmekogumismeetodite ning tähenduste tõlgendamise viiside puhul. See aitab tuvastada mustreid nii üksikutes andmetes kui ka andmete lõikes laiemalt ning sobib inimeste kogemuste, arusaamade ja käitumise uurimiseks. (Clarke & Braun, 2017). Induktiivse andmeanalüüsi puhul kujunevad mustrid, kategooriad ja teemad andmetest alt üles. Analüüsi käigus korrastatakse

andmeid järk-järgult abstraktsemateks üksusteks ning uurija liigub korduvalt andmete ja kujunevate teemade vahel, kuni moodustub terviklik teemade kogum. (Creswell, 2009, p. 164).

Andmete analüüsis on lähtunud Braun ja Clarke'i loodud kuuefaasilisest temaatilise analüüsi raamistikust, millest on Ahmed jt (2025) teinud praktilise ülevaate. Tegemist on süsteemse ja paindliku meetodiga kvalitatiivsete andmete tõlgendamiseks. Analüüs algab andmetega tutvumisest ning jätkub süstemaatilise kodeerimisega. Seejärel koondatakse koodid teemadeks, mille kaudu tuvastatakse andmetes korduvad mustrid. Teemade ülevaatamise etapp tagab nende sisemise kooskõla ja eristatavuse, millele järgneb teemade täpsustamine ja nimetamine. Lõpuks esitatakse viimistletud teemad sidusa käsitlusena, mis seostub uurimisküsimusega. Kogu protsessi vältel on kesksel kohal refleksiivsus, mis toetab analüüsi läbipaistvust ja meetodilist rangust. Selline lähenemine ei piirdu pelgalt kirjeldamisega, vaid võimaldab tõlgendada kvalitatiivsete andmete rikkust ja sügavust, tugevdades seeläbi tulemuste usaldusväärsust. (Braun & Clarke 2006, viidatud Ahmed et al, 2025).

Analüüs viidi läbi järgmistes etappides:

1. Andmetega tutvumine – kõik vastused loeti korduvalt läbi, et saada terviklik arusaam uuringus osalejate kogemustest ja sõnastusest. Esmaste mõtete ja korduvate tähenduste kohta tehti märkmed.
2. Esmane kodeerimine – küsimuste vastustest eraldati tähenduslikud üksused ning neile anti substantiivsed koodid, mis peegeldasid vastajate kogemusi ja sõnastust (vt tabel 1).
3. Pea-, üla- ja alakategoriate moodustamine – pärast substantiivsete koodide moodustamist võrreldi koode nende sisulise tähenduse alusel. Sarnast nähtust või mõjutegurit kirjeldavad koodid koondati alakategoriateks ning seejärel ühendati sisuliselt lähedased alakategoriad ülakegoreiateks, mis omakorda ühendati peakategoriateks. Kõigepealt moodustati iga küsimuse kohta eraldi üla- ja alakategoriad. Seejärel koondati sisuliselt kattuvad üla- ja alakategoriad kokku ning moodustati peakategoriad.
4. Teemade moodustamine – kategoriad jaotati teemadesse, mis on vastavuses uurimisküsimustega.

5. Teemade ülevaatamine ja täpsustamine – kategooriate sobivust kontrolliti, võrreldes neid algsete vastustega ning hinnates, kas need on sisuliselt loogilised ja omavahel eristatavad.
6. Tulemuste kirjeldamine ja tõlgendamine – viimistletud teemad esitati tulemuste peatükis koos toetavate tsitaatidega, seostades need uurimisküsimustega.

Tabel 1. Näide substantiivsete koodide moodustamisest vaba teksti küsimuse analüüsimisel.

Tähenduslik üksus	Substantiivne kood
<i>missioonidel osalemine</i>	Missioonidel osalemine
<i>missioon Iraagis</i>	
<i>...välihaigla Covid19 ajal...</i>	Välihaiglas töötamine
<i>suurtel õppustel osalemine...</i>	Suurõppustel osalemine
<i>Sõduri baaskursuse läbimine ja erinevad meditsiinilised kursused</i>	Sõjaliste ja meditsiiniliste kursuste läbimine
<i>...Erakorralise Medistiini kursuse I osa</i>	
<i>Iga meditsiini valdkonna baasteadmiste omandamine.</i>	Laia meditsiinilise pädevuse omandamine

Küsimuse “Mida tähendab Teie jaoks “professionaalne militaarõde?”” vastustes kirjeldati militaarõde tööks vajalikke väärtuseid, isikuomadusi, teadmisi ja oskusi. Lisaks sisaldas küsitlus kahte valikvastustega küsimust, kus küsiti professionaalse militaarõde isikuomadusi ja eeldusi ning väljaõpet ja oskusi. Nende kolme küsimuse vastustes oli sisulisi kattuvusi ning kodeerimisel ja kategoriseerimisel moodustus kaks peakategooriat: “professionaalse militaarõde kutse olemus” ja “professionaalse militaarõde oskused”. Küsimuste “Mis ajendas Teid valima militaarõde eriala?” ja “Kuidas ja millised õenduse erialal õpitavad ained mõjutasid Teie otsust spetsialiseeruda militaarõeks?” vastustest moodustus peakategooria “militaarõeks spetsialiseerumise ajendid”. Ülejäänud küsimuste vastustest moodustus iga küsimuse kohta eraldi peakategooria. Kokku moodustus vastuste analüüsimisel kaheksa peakategooriat ja tulemused esitatakse käesolevas lõputöös peakategooriate kaupa, milleks on:

1. professionaalse militaarõde kutse olemus;
2. professionaalse militaarõde oskused;
3. militaarõdede tööga kaasnevad väljakutsed;

4. militaarõeks spetsialiseerumise ajendid;
5. eelnevad töökogemused õenduses;
6. esmased töökogemused militaarõena;
7. soovitusel militaarõeks spetsialiseeruda soovivatele õendusüliõpilastele;
8. arusaamad militaarõe professionaalsuse kujunemisest.

Uurimistöö autorid viisid andmete kodeerimise ja kategoriseerimise läbi manuaalselt, spetsiaalset kvalitatiivse analüüsi tarkvara kasutamata, tuginedes andmete korduvale läbivaatamisele ja sisulisele võrdlemisele. Ladusalt loetava, ülevaatliku tulemuste esitamise eesmärgil ei ole käesolevas uurimistöös väljatoodud kõiki vastuseid tsitaatidena, lähtutud on soovitusel, et tulemusi illustreerivad andmed peaksid olema eriti tähendusrikkad, erandlikud või mingil muul moel märkimisväärsed (Tikerperi, n.d.). Substantiivsete koodide ja kategooriate visualiseerimiseks koostatud tabelid loodi Microsoft Excel tarkvara abil.

2.5. Uurimistöö eetika ja usaldusväärsus

Käesolev uurimistöö on koostatud vastavalt Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli üliõpilastööde koostamise ja vormistamise juhendile (Tallinna Tervishoiu ..., 2023). Plagiaadi vältimiseks on kõik allikad nõuetekohaselt viidatud ning esitatud kasutatud kirjanduse loetelus. Viitamisel on läbivalt rakendatud tarkvara Mendeley, mis aitas tagada viidete järjepidevuse ja korrektsuse. Uurimistöö usaldusväärst toetas teaduspõhiste kirjandusallikatele ja varasematele uurimistöödele tuginemine. Uurimistöös on kasutatud 45 kirjandusallikat, millest 32 on teadusartiklid ja neist 25 on õendusteaduslikud. 10 kirjandusallikat on rohkem kui 10 aastat vanad. Lõputöö autorite arvates on nende kasutamine põhjendatud, sest tegemist on klassikaliste ja laialdaselt tunnustatud teoreetiliste ja meetodiliste allikatega, mis käsitlevad kvalitatiivse uurimistöö põhimõtteid ja uurimiseetikat või uurimisteamaga seotud teadusartiklitega, mis on endiselt asjakohased ning mille kohta pole uuemaid teadusartikleid välja antud.

Kvalitatiivses uurimistöös on oluline järgida autonoomia, heategemise ja õigluse põhimõtteid, et tagada uurimistöö eetilisus (Orb et al., 2001, p. 95). Autonoomia ehk inimeste austamise põhimõte tähendab, et isikud on iseseisvad otsustajad ning neil on õigus teha teadlikke ja

informeeritud otsuseid. Heategemise põhimõte väljendab kohustust vältida kahju ning rakendada meetmeid võimaliku kasu suurendamiseks ja riskide vähendamiseks. Õigluse põhimõte viitab kõigi isikute võrdsele ja õiglasele kohtlemisele, sõltumata nende taustast või olukorrast. (Miracle, 2016).

Käesolevas uurimistöös on lähtunud eetilistest põhimõtetest kogu uurimisprotsessi vältel. Autonoomia tagamiseks said kõik osalejad enne uuringus osalemist uuritava informeerimise lehe ja teadliku nõusoleku vormi, kus selgitati uuringu eesmärki, andmete kasutamise viisi ning osalejate õigust uuringust igal ajal loobuda (vt lisa 4). Osalemine oli vabatahtlik ning keeldumine ei toonud kaasa mingeid tagajärgi. Heategemise põhimõtet on järgitud küsimustiku kujundamisel, vältides kahjustavaid ja hinnangulisi küsimusi ning võimaldades osalejatel jätta ebamugavad küsimused vastamata. Õigluse põhimõte on tagatud sellega, et uuringukutse on edastatud kõigile sihtrühma kuuluvatele isikutele, tagades kõigile potentsiaalsetele osalejatele võrdsed võimalused uuringus osalemiseks. Andmete kogumise meetod, küsitluse sisu ja läbiviimisplatvorm kooskõlastati Eesti Kaitseväge-poolsete kontaktisikutega ning uuringu edastamine õppeasutusele kooskõlastati Kaitseväge andmekaitsega.

Kvalitatiivsete andmete puhul ei ole konfidentsiaalsuse tagamiseks piisav üksnes otseselt isikut tuvastava teabe eemaldamine, kuna detailirohked narratiivsed vastused võivad võimaldada osalejate kaudset taas-identifitseerimist. Konfidentsiaalsust mõistetakse kui süsteemset ja mitmetasandilist protsessi, mis hõlmab kogu uurimisprotsessi, alates andmete kogumisest kuni nende säilitamise ja avaldamiseni. (Pascale et al., 2022). Nimetatud põhimõtetest lähtudes on antud uurimistöös raames rakendatud mitmetasandilisi meetmeid osalejate identiteedi kaitseks. Kõik vastajad on kodeeritud tähistega V1–V11 ning tulemuste esitamisel on kasutatud üldistatud ja kontekstuaalselt turvalist sõnastust. Tsitaatide valikul on välditud üksikasju, mis võiksid võimaldada osalejate kaudset tuvastamist. Toorandmetele on olnud ligipääs üksnes uurimistöös autoritel ning andmeid säilitatakse kuni töö kaitsmiseni, seejärel hävitatakse need turvalisel ja pöördumatul viisil.

Käesolevas uurimistöös on usaldusvääruse põhimõtteid rakendatud süsteemselt. Tõepärasust toetab vastajate kogemuste kontekstuaalne edasiandmine ning tsitaatide kasutamine; stabiilsust uurimis- ja analüüsiprotsessi selge ning läbipaistev kirjeldus; ning kinnitatavust andmetele tuginemine ja uurijate refleksiivne hoiak. Ülekantavust toetab uurimiskonteksti ja osalejate tausta piisav kirjeldamine. Mitmete allikate kasutamine ja tulemuste võrdlev analüüs suurendavad käesoleva uurimistöös usaldusväärust.

Uurimistöö valmis kahe autori koostöös ning mõlemad panustasid töö erinevatesse etappidesse võrdselt. Tööd kirjutati enamasti üheaegselt – autorid kohtusid kas vahetult või kasutasid digitaalseid suhtlusvahendeid, mis võimaldasid pidevat infovahetust ja ühist arutelu. Mõlemad autorid tegelesid teaduspõhiste allikate otsimisega, nende tõlkimise ja refereerimisega, et luua uurimistöö teoreetiline raamistik. Algandmeid kodeeriti ja kategoriseeriti koos, arutledes erinevate tõlgendusvõimaluste üle ning teineteist täiendati ja korrigeeriti, mis aitas tagada tulemuste ja analüüsi usaldusväärsuse. Lõputöö juhendajaga suhtlemisel kasutati kirjalikke suhtlusvahendeid ja kohtuti Zoomi vahendusel, kus autorid said tagasisidet ja suuniseid töö sisu, ülesehituse, vormistuse ning arutelu osa kirjutamise kohta. Selline koostöö aitas kaasa lõpptulemuse saavutamisele.

3. TULEMUSED

3.1. Professionaalse militaarõe kutse olemus

Tekkinud peakategooria alla on koondatud seitse alakategooriat, millest omakorda on moodustatud kaks ülakategooriat vastavalt sellele, kas tegu on identiteeti ja väärtusi või isikuomadusi käsitlevate tähelepanekutega (vt tabel 2).

Tabel 2. Professionaalse militaarõe kutse olemus Eesti militaarõdede kogemusel.

Peakategooria	Ülakategooria	Alakategooria
Professionaalse militaarõe kutse olemus	Identiteet ja väärtused	Õe ja sõduri dualne identiteet
		Kaitseväärtuste omamine
	Isikuomadused	Kohanemisvõime, paindlikkus
		Vastupidavus, stressitaluvus
		Kiire otsustusvõime
		Kiire reageerimisvõime
		Distsiplineeritus

Identiteet ja väärtused

Uuringus osalejad tõid välja, et professionaalset militaarõde iseloomustab dualne identiteet, mis väljendub samaaegses õe ja sõduri rolli täitmisel. Militaarõde on lisaks tervishoiutöötajale ka tegevväljalane, kellelt oodatakse nii erialaste kui sõjaliste ülesannete oskuslikku täitmist: meedikuna peab ta osutama kvaliteetselt ravi nii haiglas kui haiglaeelsel etapil ning olema igal ajal valmis ümber lülituma sõduri rolli ja täitma sõdurikohustusi.

“Minu jaoks tähendab professionaalne militaarõde isikut, kes on pädev erakorralise meditsiini oskuste ja teadmistega meedik kes suudab anda ravi põllul/haiglas. Selle kõige kõrvalt on ta võimeline laskma relvaga kümnesse ning integreeruda vajadusel jalaväeüksusesse kui olukord seda nõuab.” (V10)

Uuringus osalejate seas esines arusaamu, et militaarõde on õde, kellel on sõjalised ja taktikalised teadmised ning suurem valmisolek traumapatsiendi käsitlemiseks, kuid samas kirjeldati militaarõde ka ennekõike kaitseväljalasena, kellel on õe eriala ning kelle puhul seatakse esikohale sõduri roll.

“õde, kellel on ehk rohkem trauma kogemust ja sõjalisi/taktikalisi teadmisi” (V8)

“Elukutseline kaitseväelane kes on erialalt õde. Ennekõike alati sõdur siis spetsialist.” (V6)

Militaarõde olemuse kirjeldamisel peeti oluliseks, et õde lähtub oma tegevuses Kaitseväe väärtustest, on valmis panustama riigikaitsele ning täidab samaaegselt oma erialaseid ülesandeid militaarõdena.

“Omab samu väärtusi, mis Kaitsevägi ning on valmis panustama riigikaitsele.” (V11)

“õde, kes /.../ panustab riigikaitsele ja samal ajal täidab oma põhilisi ülesandeid mida ta on õppinud” (V4)

Isikuomadused

Isikuomadustest valisid uuringus osalejad väljapakutud vastusevariantide hulgast kohanemisvõime, kiire otsustusvõime, distsiplineerituse ning vastupidavuse ja stressitaluvuse. Esile toodi võimet tegutseda professionaalselt ja korrektselt keerulistes ja muutuvates olukordades ja säilitada täpsus, ettenägelikkus ja heasoovlikkus füüsiliselt ja vaimselt nõudlikes tingimustes.

“Professionaalne militaarõde on õde, kes suudab maastikul ja raskes olukorras säilitada punktuaalsuse, puhtuse, osavuse, ettenägelikkuse ja heasoovlikuse. Suudab teha samaväärselt tööd igas keskkonnas ja olukorras.” (V9)

Rõhutati ka paindlikkust ja kiiret reageerimisvõimet ning toodi välja nii sõjaaja kui rahuaja tööülesannetega toimetuleku vajadust.

“nii sõjaaja kui rahuaja ülesannetes toimetulek, paindlikkus, kiire reageerimisvõime” (V1)

3.2. Professionaalse militaarõde oskused

Tekkinud peakategooria alla on koondatud 14 alakategooriat ja neli ülakategooriat, mis käsitlevad militaarmeditsiinilisi, kliinilisi, sotsiaalseid ja enesejuhtimisega seotud oskusi (vt tabel 3).

Tabel 3. Professionaalse militaarõde oskused Eesti militaarõdede kogemusel.

Peakategooria	Ülakategooria	Alakategooria
Professionaalse militaarõe oskused	Militaarmeditsiinilised ja sõjalised oskused	Taktikalise meditsiini oskus
		Katastroofimeditsiini oskus
		Tehnilised teadmised ja oskused
		Relvastuse ja varustuse tundmine
	Kliinilised oskused	Traumapatsiendi käsitlemise oskus
		Elupäästvad esmaabioskused
		Esmatasandi ja pereõenduse oskused
		Pikaaegse ravi osutamise oskus
	Sotsiaalsed oskused	Meeskonnatöö oskus
		Keeleoskus
		Juhendamisoskus
		Moraalne tugi ja eeskujuks olemine
	Enesejuhtimise oskused	Füüsiline treenitus
		Psühholoogiline ettevalmistus

Militaarmeditsiinilised ja sõjalised oskused

Väljapakutud vastusevariantidest valiti militaarmeditsiiniliste ja sõjaliste oskuste hulgast taktikalise meditsiini oskus, kriisi- ja katastroofimeditsiini oskused, relvastuse ja varustuse tundmine ning tehnilised teadmised ja oskused. Avatud vastustes rõhutati kriisiolukorras reageerimise oskust.

“Oskab reageerida kriisiolukorras, ...” (V2)

Tehnilistest teadmistest ja oskustest toodi militaarõe professionaalsuse eeldusena välja laomajandust ja planeerimist.

“Laomajandus ja planeerimine, ...” (V8)

Kliinilised oskused

Väljapakutud vastusevariantidest valiti ka elupäästvad esmaabi- ja traumaravi oskused. Lisaks toodi välja esmatasandi ja pereõenduse oskusi ning pikaajalise ravi osutamise oskus.

“Pereõe nõustamised ja teadmised, ...” (V9)

“esmatasandi õe oskused” (V1)

“... pikaajaline ravi” (V8)

Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsetest oskustest valisid uuringus osalejad väljapakutud vastusevariantidest meeskonnatöö oskuse ja juhendamisoskuse. Lisaks toodi välja võõrkeelte oskuse vajalikkust.

“... inglise keele oskus” (V9)

Professionaalse militaarõe juhtimisoskuste hulgast toodi esile sõduritele eeskujuks olemist ja moraali hoidmise võimet.

“Ehk siis eeskuju sõduritele. Suudab sõdurite moraali hoida.” (V5)

Enesejuhtimise oskused

Professionaalse militaarõe eelduseks valiti etteantud vastusevariantidest muuhulgas ka füüsiline treenitus, mida rõhutati ka vaba teksti kirjeldusena.

“Heas füüsilises vormis.” (V5)

Professionaalse militaarõe väljaõppe ja oskuste vastusevariantidest valiti ka psühholoogiline ettevalmistus ning rõhutati vajalikkust julgeda võtta vastutust ja astuda vastu väljakutsetele.

“õde, kes ei karda väljakutseid ega vastutust...” (V4)

3.3. Militaarõdede tööga kaasnevad väljakutsed

Tekkinud peakategooria alla on koondatud üksteist alakategooriat ja neli ülakategooriat, mis kirjeldavad väljakutseid missioonidel ja väliolukordades, väljaõppes ja tööpetsiifikas, iseseisvuse ja vastutuse võtmises ning sotsiaalsetes pingetes (vt tabel 4).

Tabel 4. Eesti militaarõdede tööga seotud väljakutsed.

Peakategooria	Ülakategooria	Alakategooria
Militaarõdede tööga seotud väljakutsed	Väliolukorrad	Missioonidel osalemine
		Välihaiglas töötamine
	Väljaõpe ja tööpetsiifika	Suurõppustel osalemine
		Sõjaline ja meditsiiniline väljaõpe
		Laia meditsiinilise pädevuse vajadus
		Erakorralised meditsiinilised situatsioonid

	Iseseisvus ja vastutuse võtmine	Juhtimisvastutus
		Iseseisev professionaalne areng
	Professionaalne identiteet	Mitmerollilisus
		Psühhosotsiaalsed väljakutsed
		Soolised stereotüübid

Väliolukorrad

Väliolukordadega seotud väljakutseid pakkuvate kogemustena tõid osalejad esile missioonidel käimist, õppustel osalemist ning välihaiglates tegutsemist.

"missioonidel osamine" (V1)

„Missioon Iraagis.“ (V8)

„Suurtel õppustel osamine kiirabi ja välihaigla koosseisus. Lisaks välihaigla Covid19 ajal...“ (V4)

Väljaõpe ja töö spetsiifika

Uuringus osalejad pidasid militaarõe töö puhul väljakutseks ka väljaõppeid ning tööspetsiifikast tulenevaid aspekte. Mainiti sõjalist ja meditsiinilist väljaõpet, laia meditsiinilise pädevuse omandamist, erakorraliste meditsiiniliste situatsioonidega toimetulekut ning töö mitmekesisust, mida kirjeldati kui vajadust täita mitmeid erinevaid ülesandeid lisaks öendustööle.

„Sõduri baaskursuse läbimine ja erinevad meditsiinilised kursused.“ (V7)

„Iga meditsiini valdkonna baastadmiste omandamine.“ (V6)

„Erakorralised meditsiinilised situatsioonid ja erakorralise meditsiini kursuse I osa.“ (V9)

„...pean tegelema palju rohkem kui ainult meditsiiniga. Hoidma enda üksiksõduri taset ja füüsis, tegelema logistika ja varustusega, planeerima tunniplaane koostöös rühmaülematega...“ (V10)

Iseseisvus ja vastutuse võtmine

Iseseisvuse ja vastutusega seotud väljakutsena toodi esile vajadus võtta vastutus oma professionaalse arengu eest, sealhulgas iseseisvalt planeerida väljaõpet ning kujundada oma teadmisi ja oskusi kogemuste ja koostöö kaudu.

„Koolitusi, väljaõpet jne pead ise hakkama planeerima nii nagu oskad, siis kohtud erinevate inimestega, juppide kaupa võtad mingid tarkused nende käest endale, siis arendad enda programme.“ (V5)

Sotsiaalsed pinged

Uuringus osalejad tõid esile, et väljakutsuvaks on olnud suhtluslikud pinged ning vajadus tõestada oma professionaalsust seoses sooliste stereotüüpidega, viidates arusaamade püsimisele õe ja arsti rollide jaotuse kohta.

"Noorte meeste vingumise kuulamine" (V3)

"Meesõena esineda selliselt et ma oleks usaldusväärne õde. Endiselt levib vana arvamus et naised on õed ja mehed peaksid olema arstid." (V11)

3.4. Militaarõeks spetsialiseerumise ajendid

Tekkinud peakategooria alla on koondatud kümme alakategooriat ja kolm ülakategooriat, mis käsitlesid sisemisi ajendeid, väliseid ajendeid ning õe õppekava ainete mõju erialavalikule (vt tabel 5).

Tabel 5. Militaarõeks spetsialiseerumise ajendid Eesti militaarõdede kogemuste näitel ja õe õppekava mõju erialavalikul.

Peakategooria	Ülakategooria	Alakategooria
Militaarõeks spetsialiseerumise ajendid	Sisemised ajendid militaarõe eriala valikul	Huvi
		Edasiarenemise soov
		Varasemalt kujunenud veendumus
		Varasem militaarmeditsiini kogemus
	Välised ajendid militaarõe eriala valikul	Materiaalsed väärtused
		Värbamine
		Kogemuse kaudu kujunenud huvi
	Õe õppeainete mõju militaarõe erialavalikul	Sõja- ja katastroofmeditsiini õppeaine mõju
		Praktika sooritamine Kaitseväes
		Õe õppeained ei mõjutanud otsust

Sisemised ajendid militaarõe eriala valikul

Militaarõe eriala valikul kirjeldati sisemiste ajenditena huvi ja ideaale, varasemalt kujunenud veendumust, erialast arengusoovi ning varasemat kokkupuudet militaarmeditsiini või Kaitseväe keskkonnaga. Uuringus osalejad pidasid eriala valikul oluliseks huvi militaarmeditsiini valdkonna vastu ning võimalust teha missiooniga tööd.

“Huvi valdkonna vastu.” (V1)

“Huvitav, missiooniga töö.” (V5)

Varasemalt kujunenud veendumus väljendus selles, et otsus militaarõeks spetsialiseeruda oli tehtud juba enne õe õpingute alustamist.

“... Kaitseväe teenistus oli aga lapsepõlveunistus.” (V4)

„Olin juba varasemalt kindel...” (V10)

Erialast arengusoovi kirjeldati varasema töökogemuse kaudu Kaitseväes.

“Töötasin varem aastaid kaitseväes parameedikuna ja tahtsin edasi areneda.” (V11)

Uuringus osalejad tõid esile, et ajateenistus ja seal saadud kogemused militaarmeditsiini suunasid erialavalikut ning tekitasid huvi valdkonna vastu. Samuti kirjeldati varasemat töökogemust Kaitseväes kui tegurit, mis toetas erialavalikut ja huvi süvenemist.

“Sain töökogemuse kõigepealt KV-s töötades tsiviilõena, millest kasvas huvi minna edasi tegevvälaseks.” (V7)

“Ajateenistuse ajal hakkas meeldima parameediku eriala ja militaarmeditsiin. ...” (V6)

Välised ajendid militaarõe eriala valikul

Militaarõe erialavaliku põhjustena nimetati ka väliseid ajendeid, nagu tööle kutsumine või võimalus teenida paremat palka.

“...tollel ajal tsiviiliga võrreldes parem palk.” (V3)

“Kutsuti...” (V2)

Õe õppekava mõju militaarõe erialavalikul

Uuringus osalejad kirjeldasid õeõppe mõju erialavalikule erinevalt – õppekava mõju puhul nähti olulisel kohal sõja- ja katastroofimediitsiini kursust ja kogemused sellega varieerusid meeldiva ja hirmuäratava vahel.

„Väga meeldis sõja- ja katastroofimediitsiini kursus.“ (V7)

„3-ndal kursusel sõja ja katastroofi meditsiin tundus alguses huvitav kuid samal ajal hirmutas mind ära, tundus väga raske“ (V4)

Lisaks nimetati praktika sooritamise võimalust Kaitseväes kui mõjutegurit eriala valikul.

“Praktika sooritamise võimalus Kaitseväes.” (V2)

Uuringus osalejate seas esines ka neid, kelle erialavaliku otsust õe õppekava õppeained ei mõjutanud.

“Tallinna tervishoiu kõrgkoolis ei olnud mitte ühtegi ainet mis seda otsust mõjutas.” (V6)

3.5. Eelnevad töökogemused õenduses

Tekkinud peakategooria alla on koondatud kümme alakategooriat ja kaks ülakategooriat. Vald-konnad, kus eelnevalt töötati, koondati esimesse ülakategooriasse, ning töökogemuse panuse kirjeldused teise (vt tabel 6).

Tabel 6. Eesti militaarõdede eelnevad töökogemused õenduses.

Peakategooria	Ülakategooria	Alakategooria
Eelnevad kogemused tsiviilõena töötades	Valdkonnad, kus eelnevalt töötati	Kiirabi
		EMO
		IRO
		Lasteõendus
		Operatsiooniõendus
	Eelneva töökogemuse panus arengusse	Julguse kasvatamine
		Patsiendikäsitluse oskuse arendamine
		Kohanemisvõime arendamine
		Situatsioonide lahendamise oskuse arendamine
		Iseseisvuse kasvatamine

Valdkonnad, kus eelnevalt töötati

Enamus uuringul osalejatest olid enne militaarõena tööle asumist töötanud tsiviilõenduses. Vastajate hulgas kirjeldati kõige rohkem kiirabis, erakorralise meditsiini osakonnas (EMO) ja intensiivraviosakonnas (IRO) töötamist, kuid mainiti ka lasteõena ja operatsiooniõena töötamist.

Eelneva töökogemuse panus arengusse

Uuringus osalejad tõid välja, et varasem õendusala kogemus on toetanud nende arengut praeguses töös ning aidanud kaasa erinevate erialaste ja isikuomadustega seotud oskuste arengule. Selle panus väljendus eelkõige erakorralise meditsiini valdkonnas omandatud oskustes, kus rõhutati kiirabis ja erakorralise meditsiini osakonnas töötamise tähtsust militaarõe tööks vajalike teadmiste ja oskuste kujunemisel.

“... kindlasti aitas ...” (V1)

“kiirabi ja emo, erakorraline meditsiin toetab väga palju kaitseväes õena töötamist.” (V3)

“Erakorralise meditsiini eriala oskuste ja teadmistega aitas arendada töötamine kiirabis.”
(V6)

Kogemust seostati ka julguse kujunemisega, mida kirjeldati intensiivraviosakonnas töötamise kaudu.

“... Peale AIROt ei olnud enam mingit hirmu” (V5)

Lisaks toodi välja kohanemisvõimega, situatsioonide lahendamisega ja üldise patsiendikäsitlusega seotud oskuste arenemine.

“... see aitas kindlasti kaasa kiire kohanemise ja erinevate situatsioonide kiire lahendamise oskusele.” (V9)

“Jah, töötanud varasemalt ja ka Kaitseväe kõrvalt tsiviilis. See aitab arendada üldist patsiendi käsithlust.” (V8)

Haiglakogemust kirjeldati erinevana militaarõe tööst, kuid samas toodi esile selle panus iseseisvuse kujunemisel.

“Haiglatööst see erineb väga palju. Ainuke asi - kui seal ma tegin öövalveid, siis teenistuse ajal need ei tundnud väga rasked” (V4)

“Eelnev kogemus oli ainult haigla keskkonnas, paljuski andis see kaasa iseseisvusele militaarmaailmas.” (V7)

3.6. Esmased töökogemused militaarõena

Tekkinud peakategooria alla on koondatud kaheksa alakategooriat ja kaks ülakategooriat, mis kajastasid töö iseloomu kirjeldavaid kogemusi ning sellega seotud emotsionaalseid aspekte (vt tabel 7).

Tabel 7. Eesti militaarõdede esmased töökogemused militaarõena.

Peakategooria	Ülakategooria	Alakategooria
Esmased kogemused militaarõena töötades	Töö iseloomu kirjeldavad kogemused	Sarnasus pereõe tööga
		Traumapatsientide käsitus
	Emotsionaalsed kogemused	Huvitav
		Kiire töötempo
		Segadust tekitav
		Laialdaste teadmiste vajadus
		Iseseisva toimetuleku vajadus
		Kolleegide tugi

Töö iseloomu kirjeldavad kogemused

Töö iseloomuga seotud kogemuste kirjeldamisel rõhutati vajadust omada laialdasi teadmisi ning oskust iseseisvalt toime tulla, kuna militaarõde on sageli patsientide jaoks esmaseks kontaktiks ning peab suutma iseseisvalt tegutseda.

“...peaks kõigest kõike teadma vähemalt natukene kuna oled üldjuhul enamik murede puhul esimene kontakt patsientidel.” (V6)

“Pidi kohe omaette hakkama saada...” (V5)

Militaarõde töö iseloomu kirjeldades toodi esile sarnasusi pereõe tööga, mida seostati igapäevase esmatasandi õendustegevusega, kuid peab olema valmis toime tulema erakorralistes olukordades.

“tavaline pereõde töö” (V8)

“Praktikas on rohkelt nn pereõde tööd pigem...” (V7)

“töö ei erista väga palju pereõendusest, kuid samal ajal juhtub ka erakorralisi asju...” (V4)

Emotsionaalsed kogemused

Emotsionaalseid kogemusi oli nii positiivseid kui negatiivseid ning leidis vastanduvaid arvamusi. Esimesi kogemusi kirjeldati kui uudsust ja huvi pakkuvaid, aga ka palju segadust tekitavaid ja kiiret töötempot nõudvaid.

“Kõik oli uus ja huvitav...” (V6)

“Huvitav” (V2)

“Nii segadust tekitab, liiga palju infot korraga, kiire.” (V9)

Esile toodi ka kolleegide tunnustus, mis väljendus rahulolus, et meeskonda on lisandunud tark õde.

“Positiivne. Kolleegid olid rahul et neil on tark õde juures.” (V11)

3.7. Soovitused militaarõeks spetsialiseeruda soovivatele õendusüliõpilastele

Tekkinud peakategooria alla on koondatud kümme alakategooriat ja neli ülakategooriat, mis käsitlevad professionaalsuse omandamist, sotsiaalseid oskusi, võimekusi, ning motivatsiooni ja hoiakuid (vt tabel 8).

Tabel 8. Aspektid, millele Eesti militaarõed soovivad keskenduda militaarõeks spetsialiseeruda soovivatel üliõpilastel.

Peakategooria	Ülakategooria	Alakategooria
Militaarõeks spetsialiseerumine	Professionaalsuse omandamine	Läbi kogemuse iseseisvuse omandamine
		Erialaste oskuste ja enesekindluse omandamine
		Valmisoleku saavutamine töötamiseks erinevates keskkondades ja tingimustes
	Motivatsioon ja hoiakud	Tahe pidevalt õppida ja areneda

		Kaitsetahe
		Huvitundmine militaarvaldkonna vastu
	Võimekused	Kohanemisvõime
		Füüsiline ja vaimne vastupidavus
	Sotsiaalsed oskused	Meeskonnatöö ja alluvussuhetes orienteerumine
		Keelte oskused

Professionaalsuse omandamine

Militaarõeks spetsialiseerumisel peeti oluliseks, et oleks olemas erialased oskused, enesekindlus ja võime iseseisvalt hakkama saada.

„Tuleb nii palju kogemust saada, et saaks üksinda omaette hakkama“ (V5)

Motivatsioon ja hoiakud

Militaarõeks spetsialiseerumisel peeti oluliseks huvi militaarvaldkonna vastu ja tahet pidevalt areneda ja õppida ning esile toodi ka valmisolekut panustada riigikaitse.

“tugev kaitsetahe” (V8)

Võimekused

Uuringus osalejad tõid välja, et militaarõde peaks olema valmis töötama erinevates keskkondades ja tingimustes, peaks olema füüsiliselt ja vaimselt vastupidav ning hea kohanemisvõimega.

“Väga hea kohanemisvõime” (V2)

Sotsiaalsed oskused

Uuringus osalejad pidasid sotsiaalsetest oskustest oluliseks meeskonnatööd ja alluvussuhetes orienteerumist, mis on vajalikud koostööks ja toimimiseks militaarstruktuuris, ning tõid esile ka keelteoskuse vajalikkuse.

“keelte oskused” (V4)

3.8. Arusaamad militaarõe professionaalsuse kujunemisest

Tekkinud peakategooria alla on koondatud seitse alakategooriat ja kolm ülakategooriat, mis kirjeldasid professionaalsuse kujunemist aja ja kogemusega, seda iseloomustavaid väliseid tunnuseid ning professionaalse militaarõe termini kujunemist Eesti kontekstis (vt tabel 9).

Tabel 9. Eesti militaarõdede arusaamad militaarõe professionaalsuse väljakujunemisest.

Peakategooria	Ülakategooria	Alakategooria
Arusaamad militaarõe professionaalsuse kujunemisest	Professionaalsuse kujunemine aja ja kogemuse kaudu	Professionaalsus kujuneb 2–4 teenistusaasta jooksul
		Professionaalsuse kujunemine kui pidev arenguprotsess
	Professionaalsuse välised tunnused	Professionaalsus avaldub usalduses ja autoriteedis
		Asjatundlikkus Kaitseväega seonduvast
	Militaarõenduse termini kujunemine Eesti kontekstis	Professionaalset militaarõendust pole veel välja kujunenud
		Professionaalne militaarõendus kujunes välja viimase paari aasta jooksul
		Militaarõendust kui eriala ei eksisteeri

Professionaalsuse kujunemine aja ja kogemuse kaudu

Militaarõe professionaalsuse kujunemist kirjeldasid uuringus osalejad kui pikaajalist ja järkjärgulist protsessi, millele ei ole võimalik määrata kindlat ajalisi piiri. Rõhutati, et professionaalsus areneb kogemuste, pideva õppimise ning ajas toimuvate muutuste kaudu ning nõuab järjepidevat enesearengut.

“Raske öelda, meditsiin areneb iga aastaga ning tänu sellele on raske öelda kuna on õde professionaalne.” (V3)

“See tuleb aastatega juurde. Kui ütled, et oled professionaal, siis on õige aega koolitustele uuesti minna” (V4)

“... militaarkeskonnas professionaalsuse väljakujunemine nõuab palju aega ja kannatust.” (V10)

“Seda õpid ja kujundad igapäevaselt” (V9)

Militaarõe professionaalsuse kujunemisele anti ka konkreetsemaid ajalisi hinnanguid, milleks pakuti üldiselt kahe kuni nelja aasta pikkust töökogemust.

“Peale 3-4 teenistusaastat, ...” (V2)

“Kindlat vastust ei ole. Üldjuhul arvan, et kahe aastaga.” (V6)

Professionaalsuse välised tunnused

Professionaalsust kirjeldati ka väliste tunnuste kaudu, tuues esile autoriteedi ja asjatundlikkuse avaldumise töölases käitumises. Professionaalsust peeti kujunenuks olukorras, kus teised usaldavad õde, järgivad tema juhiseid või kui tuntakse organisatsiooni ja selle toimimist.

„Siis kui kogu pataljon kuuleb, mida inimene räägib, ja meditsiinialastel teemadel... on vait ja ei vaidle, kui õde neile midagi ütleb või soovitab“ (V5)

“...kui on omale selgeks teinud organisatsiooni ja sellega seonduva” (V2)

Militaarõenduse termini kujunemine

Militaarõe professionaalsuse kujunemise kontekstis toodi esile erinevad arusaamad militaarõenduse terminist. Uuringus osalejad leidsid, et termin „militaarõde“ ei ole Eestis üheselt mõistetav ning seda ei käsitleta eraldi spetsialiseerumisena. Mainiti, et Kaitseväes töötavad üldõded, kelle roll kujuneb teenistuse käigus ning et termin on alles kujunemisejärgus.

„Ma arvan, et siiamaani on termin “õde” militaarmaailmas vähe tuntud... see on suuresti veel kujundamisel.“ (V7)

“... eraldi spetsialiseerumist militaarõeks ei ole, Kaitseväes töötavad üldõded, kes teevad teenistuse käigus valiku - intensiivravi või terviseõendus.” (V2)

„Eestis sellist asja ei eksisteeri. Me oleme õed ja Kaitsevägi on tööandja.“ (V8)

“Viimasel paaril aastal. Varasemalt olid õed ainult laatsarettides ambulatoorset vastuvõttu tegemas” (V11)

4. ARUTELU

Käesoleva uurimistöö eesmärk oli kirjeldada Eesti militaarõdede professionaalsuse kujunemist nende kogemuste näitel ja eesmärgist lähtuvalt sõnastatud uurimisküsimused on allpool oleva arutelu aluseks.

Esimesele uurimisküsimusele *“Kuidas kirjeldavad Eesti militaarõded oma kogemuste näitel militaarõde kutse olemust?”* saadi vastuseks, et militaarõded näevad end duaalse identiteediga professionaalina, olles samaaegselt nii õde, kes suudab anda kvaliteetset ravi igas olukorras, kui ka kompetentne sõdur. Sarnaselt on Kessinger jt (2026) ning Ma jt (2021b) uuringute tulemuste põhjal kirjeldatud militaarõdede topeltidentiteeti, milles põimuvad õe ja sõduri roll. Käesolevas uuringus osalejad pidasid militaarõde kutse olemuse oluliseks osaks valmisolekut panustada riigikaitsele ning lähtuda oma tegevuses Kaitseväe väärtustest. Zhao jt (2024) toovad samuti esile, et militaarõdede tegevus eeldab sõjaväe eesmärkide mõistmist ning sõjaväeliste väärtuste järgimist. Käesolevas uurimistöös osalejad käsitlesid militaarõde kutse olemuse osana ka isikuomadusi, tuues esile eelkõige kohanemisvõime, stressitaluvuse, kiire otsustus- ja reageerimisvõime ning distsiplineerituse. Neid omadusi seostati võimega tegutseda professionaalselt ja säilitada töö kvaliteet keerulistes ja muutuvates tingimustes nii rahu- kui ka sõjaajal. Ma jt (2021b) on samuti välja toonud selliste isikuomaduste tähtsuse militaarõdede toimetulekul nõudlikes töötingimustes. Ma jt (2021b) uuringu kohaselt on olulised ka õendusprofessionaalsed väärtused.

Teisele uurimisküsimusele *“Kuidas kirjeldavad Eesti militaarõded oma kogemuste näitel töös vajaminevaid oskusi ja väljaõpet?”* saadi vastuseks, et militaarõde töö eeldab mitmekesiseid oskusi. Ma jt (2021b) on samuti militaarõdede oskusi laiapõhjalistena kirjeldanud. Käesolevas uurimistöös osalejad pidasid oluliseks nii kliinilisi kui ka militaarmeditsiinilisi oskusi, millele lisandusid tehnilised, sõjalised, sotsiaalsed ja juhtimisalased oskused. Sõltuvalt töö kontekstist rõhutati erinevaid oskuseid: igapäevases töös toodi esile esmatasandi ja pereõenduse oskused ning võime osutada esmaabi, traumahooldust ja pikaajalist ravi, samas kui operatiivsetes olukordades peeti oluliseks taktikalise meditsiini ja sõdurioskuste valdamist. Sarnaselt on Ma jt (2021b) järgi militaarõde oskuste keskmes tavapärased kliinilised kui ka militaarõendusega seotud oskused. Käesolevas uuringus osalejad pidasid tähtsaks meeskonnatööd, juhendamisoskust ning eeskujuks olemist ja moraalse toe pakkumist. Ma jt (2021b) järgi kuuluvad militaarõdede oskuste hulka samuti juhtimisalased teadmised, mille üheks osaks on meeskonnasisene koostöö oskus ja eeskujuks olemine; sama rõhutavad Zhao jt (2024).

Käesolevas uuringus osalenud militaarõed pidasid oma töös vajalikuks ka keeleoskust. Finnegan jt (2016), Ma jt (2021b) ning Zhao jt (2024) tõstavad samuti esile keeleoskuse ja kultuuripädevuse vajalikkust, kuna see toetab tõhusat tegutsemist lähetustel ning võimaldab pakkuda kvaliteetset õendusabi erineva taustaga patsientidele. Käesolevas uuringus osalejate vastustest ei selgunud, kas keeleoskuse vajalikkust rõhutati militaarõe igapäevatöö või lähetuste kontekstis. Uuringus osalenud militaarõed pidasid oma töös oluliseks head füüsilist vormi ning valmisolekut võtta vastutust ja tulla toime väljakutsetega. Ma jt (2021a) on samuti toonud esile vaimse ja füüsilise ettevalmistuse vajalikkuse, eriti enne sõjalistesse või muutlikesse tingimustesse suundumist.

Kolmandale uurimisküsimusele „*Kuidas kirjeldavad Eesti militaarõed oma kogemuste näitel militaarõdede tööga kaasnevaid väljakutseid?*“ saadi vastuseks, et militaarõed võivad töö iseloomust ja militaarse keskkonna eripärast tulenevalt kokku puutuda mitmete väljakutsetega. Uuringus osalejad tõid välja, et missioonidel käimine ja välihaiglate töös osalemine on nende jaoks olnud väljakutsuv kogemus. Griffin ja Taylor (2025) kirjeldavad oma uuringus probleeme, mis võivad tekkida missioonidel käimisega, näiteks moraalsed aspektid, mis kaasnevad samaaegselt õeks ja sõduriks olemisega. Ka Kessinger jt (2026) on oma uuringus nimetanud valmisolekut lähetuseks sisemiste pingete tekitajaks. Käesoleva lõputöö autorite arvates on oluline märkida, et lõputöö uuringus ei tulnud välja põhjused, mille tõttu missioonid väljakutsuvad on. Käesoleva uuringu vastustest selgus, et erinevate meditsiiniliste ja militaarsete oskustega seotud kursuste läbimine ning töö mitmekesisus võib põhjustada väljakutseid. Toodi esile, et militaarõe töö ei piirdu üksnes tavapärase õendustööga, vaid hõlmab ka mitmesuguseid täiendavaid ülesandeid, sealhulgas üksiksõduri taseme ja füüsilise vormi hoidmist. Kessingeri jt (2026) uuringus osalejate sõnul võivad sellised nõuded, mida tsiviilõenduses tavaliselt ei esine, samuti stressi ja ärevust tekitada. Lõputöö uuringus osalejate vastustest militaarõe tööga kaasnevate väljakutsete kohta selgus, et juhtimine, oma koolituste ja väljaõppe iseseisev planeerimine ning suhtluslikud pinged ja vajadus tõestada oma professionaalsust, on pingutust nõudvad ülesanded.

Neljanda uurimisküsimuse „*Kuidas kirjeldavad Eesti militaarõed oma kogemuste näitel militaarõe professionaalsuse kujunemist mõjutavaid tegureid ja arusaamu professionaalsuse kujunemisest?*“ saadi vastuseks, et militaarõe professionaalsuse kujunemine on mitmetahuline protsess, mida kujundavad nii sisemised kui välised ajendid, varasemad kogemused kui ka töökeskkonnas omandatud kogemused ja arusaamad professionaalsuse kujunemisest. Käesolevas uurimistöös esile tõusnud sisemistest ajenditest kirjeldati erialavaliku mõjutajana

soovi teha missiooniga tööd, huvi valdkonna vastu ning varasemat kokkupuudet militaarvaldkonnaga. Donelan jt (2014) uuringus osalejate jaoks oli üheks erialavaliku ajendiks uhkus oma riigi teenimise üle ning Finnegan jt (2016) uuringus osalenud militaarõed nägid missioonile minekut põhjusena, miks liituti sõjaväega. Käesolevas uurimistöös osalejate vastustest ilmnis, et ajateenistuses või Kaitseväes töötamisel saadud kogemused toetasid erialavalikut ning soovi militaarvaldkonnas edasi areneda. Sarnaselt on ka Donelan jt (2014) uuringus peetud militaarõeks spetsialiseerumise ajendiks erialase arengu võimalusi. Käesolevas uurimistöös osalejad tõid erialavaliku välise ajendina esile võimaluse teenida kõrgemat sissetulekut, samas kui Donelan jt (2014) uuringus osalejad nimetasid lisaks palgale ka muid materiaalseid tegureid, nagu hüvitised ja töökoha stabiilsus. Käesolevas uurimistöös käsitleti ka õe õppekava mõju erialavalikule. Uuringus osalejad nimetasid õppekava kontekstis sõja- ja katastroofmeditsiinikursust ning praktika tegemise võimalust Kaitseväes. Kuigi uuringus osalejate seas leidis neid, kes pidasid antud kursust kui mõjutavat tegurit eriala valikul, nähti seda vähemtähtsana teiste mõjutegurite kõrval.

Käesolevas uuringus osalenud militaarõed pidasid varasemat töökogemust õenduses oluliseks, kuna see aitas kaasa militaarõe tööks vajalike oskuste ja isikuomaduste kujunemisele, eriti erakorralise meditsiini valdkonnas töötamise kaudu, toetades kohanemisevõime, iseseisvuse, julguse ning patsiendikäsitluse ja situatsioonide lahendamise oskuse arengut. Chargualaf ja Tse (2017) uuringus leiti samuti, et kogemus kliinilises praktikas ja ka koolis õpitu võib kaasa aidata õdede ümberspetsialiseerumisel militaarõeks. Lõputöö uuringus osalejad kirjeldasid esimesi töökogemusi militaarõena mitmetahulistena, hõlmates nii töö iseloomu kui ka sellega seotud emotsionaalseid aspekte. Töö iseloomust sõltuvalt nähti vajadust omada laiapõhjalisi teadmisi ning oskust olla iseseisev. Kuigi uuringus osalejate vastustes tuli välja, et militaarõe töös on palju sarnasusi esmatasandi õendusega, peeti siiski oluliseks ka valmisolekut tegutseda erakorralistes ja ettearvamatutes olukordades. Ma jt (2020; 2021b) on samuti leidnud, et militaarõdede töö on suures osas võrreldav tsiviilõdede praktikaga, mis rahuajal hõlmab tavapärasest patsiendihooldust. Käesolevas uuringus osalejate vastustest selgus, et esmased kogemused militaarõena töötamisel olid emotsionaalselt nii positiivsed kui ka väljakutsuvad. Leiti, et töö on huvitav, samas väljendati esmaseid kogemusi ka segadust tekitavatena, mis tulenesid rohkest informatsioonist ja kiirest töötempo. Caka jt (2015) uuringus kirjeldati esmaseid kogemusi pigem keerukate ja stressirohketena, seostatuna puuduliku ettevalmistuse ning juhendajate negatiivse suhtumisega, ning Chargualaf ja Tse (2017) tõid esile rolli ja ootuste ebaselguse ning militaarkultuuriga kohanemise raskused. Käesolevas uuringus osalejate

vastustest tuli positiivse kogemusena esile veel kolleegide tunnustav suhtumine. Chargualaf ja Tse (2017) uuringust ilmnes samuti, et ühtselt toimiv ja toetav meeskond aitab kaasa alustava militaarõe sujuvale sisseelamisele. Autorid arvavad, et lõputöö uuringu tulemused on üsna erinevad Caka jt (2015) ja Chargualaf ja Tse (2017) omadest, kuna enamus lõputöö uuringus osalenutest on varasemalt õena töötanud ning militaarkultuuriga kokku puutunud. Lõputöö autorid arvavad, et seetõttu ei kirjeldanud lõputöö uuringus osalejad esimeste kogemustena raskusi militaarkultuurist arusaamisega ega vähese erialase kompetentsusega ning kogesid kolleegide tunnustust, mitte negatiivset suhtumist.

Lõputöö uuringus osalejatelt küsiti ka aspekte, millele võiksid tähelepanu pöörata õendusüliõpilased, kes kaaluvad tulevikus militaarõena töötamist. Oluliseks peeti motivatsiooni ja hoiakutega seotud aspekte nagu valmidust panustada riigikaitse, huvi tundmist militaarvaldkonna vastu ning tahet pidevalt õppida ja areneda. Veel rõhutati läbi kogemuse erialaste oskuste arendamise vajadust, et omandada iseseisvus ja enesekindlus. Tähtsaks peeti ka kohanemisvõimet, füüsilist ja vaimset vastupidavust ning sotsiaalseid oskusi.

Käesolevas uuringus osalejate vastustest selgus, et arusaamad militaarõe professionaalsuse kujunemisest on varieeruvad. Professionaalsuse väljakujunemisele omistati teatud ajaline määde, kuid eelkõige nähti seda kui pidevat arenguprotsessi, mis nõuab aega ja kannatlikkust ning sõltub nii individuaalsest kogemusest kui ka muutustest meditsiinaldkonnas. Paechter (1996) käsitleb professionaalsuse kujunemist samuti protsessina, mis hõlmab nii individuaalset arengut kui ka tööpraktika järjepidevat täiustamist. Sarnaselt on He jt (2024) oma uuringus kirjeldanud professionaalsuse arengut järkjärgulise protsessina, mille käigus kujuneb kogemuste põhjal arusaam oma ametialasest rollist ning areneb pühendumus, vastutustunne ja oskuslikkus. Professionaalsuse kujunemise välistest tunnustest tõid käesolevas uuringus osalejad välja autoriteeti ja tunnustust, mis väljendusid kolleegide usalduses ja militaarõe meditsiinalaste otsuste aktsepteerimises ning organisatsiooni toimimise mõistmist. He jt (2024) uuringus osalejad on samuti pidanud kolleegide toetust ja usalduslikku töökeskkonda professionaalsuse kujunemist soodustavateks teguriteks, mis suurendavad teadlikkust oma töö väärtusest. He jt (2024) uuringus osalejad tõid lisaks välja ka organisatsiooni ja ühiskonna tasandil antavat tunnustust, mida käesoleva uuringu osalejate vastustes ei ilmnenu. He jt (2024) on esile toonud samuti organisatsiooniga kohanemise olulisuse professionaalsuse kujunemisel, mis nõuab harjumist töökorralduse, juhtimise ja organisatsioonikultuuriga.

Käesolevas uuringus osalejate vastustest tõusis olulise aspektina esile militaarõenduse mõiste ebaselgus Eesti kontekstis, kus terminit „militaarõde“ ei peeta üheselt mõistetavaks ning seda nähakse pigem kujunemisjärgus oleva mõistena.

Ettepanekud

- Lõputöö autorid tutvustavad uurimistöö tulemusi TTK üliõpilastele, kes kaaluvad tulevikus Kaitseväes õena töötamist. Tulemuste tutvustamine võiks toimuda sõja- ja katastroofimeditsiini õppeaines, erialasel seminaril või karjääripäeval, et suurendada üliõpilaste teadlikkust militaarõe rollist, vajalikest oskustest, duaalset identiteeti kujundavatest teguritest ning tööga kaasnevatest väljakutsetest.
- Lõputöö autorid tutvustavad uurimistöö tulemusi Eesti Kaitseväele, kuna tulemused võivad toetada militaarõdede väljaõppe, toetussüsteemide ja värbamisstrateegia arendamist. Praktilise rakendusena võiks tulemusi kasutada militaarõe rollikirjelduse täpsustamisel, juhendamise- ja sisseelamisprogrammi arendamisel ning väljaõppes nende teemade tugevdamisel, mis puudutavad militaarõe professionaalset identiteeti, iseseisvat otsustamist, juhtimisoskusi ja kohanemist militaarorganisatsiooni nõuetega.

JÄRELDUSED

Eesti militaarõed mõistavad militaarõe kutse olemust õe ja sõduri duaalse identiteedi kaudu. Militaarõe töö eeldab samaaegselt patsiendikeskset õenduslikku mõtteviisi, Kaitseväe väärtuste järgimist ning valmisolekut tegutseda militaarorganisatsiooni nõuetele vastavalt.

Militaarõe tööks vajalikud pädevused on mitmekülgsed ning hõlmavad kliinilisi, militaarmeditsiinilisi, sõjalisi, juhtimisalaseid ja suhtlemisega seotud oskusi. Lisaks teadmiste ja praktilistele oskustele on olulised kohanemisvõime, stressitaluvus, kiire otsustusvõime, iseseisvus ja valmisolek tegutseda erinevates keskkondades.

Militaarõdede tööga kaasnevad väljakutsed on seotud rollide samaaegse täitmise, muutlike töötingimuste, suure vastutuse ning füüsilise ja vaimse koormusega. Eriti olulised on valmisolek kiireks tegutsemiseks, võime tulla toime ebakindlates olukordades ning kohanemine militaarorganisatsiooni eripäradega.

Militaarõe professionaalsuse kujunemist mõjutavad isiklik huvi, varasemad kogemused, õppe- ja praktikavõimalused, töökeskkond ning pidev erialane areng. Professionaalsus kujuneb järkjärgult kogemuste, enesearengu ja professionaalse identiteedi tugevnemise kaudu. Eesti kontekstis on militaarõe roll ja mõiste alles kujunemisjärgus, mistõttu vajab valdkond edasist arendamist ja teadlikumat käsitlemist nii õendusõppes kui ka praktikas.

Lõputöö eesmärk sai täidetud ning uurimisküsimustele leiti vastused.

KASUTATUD KIRJANDUS

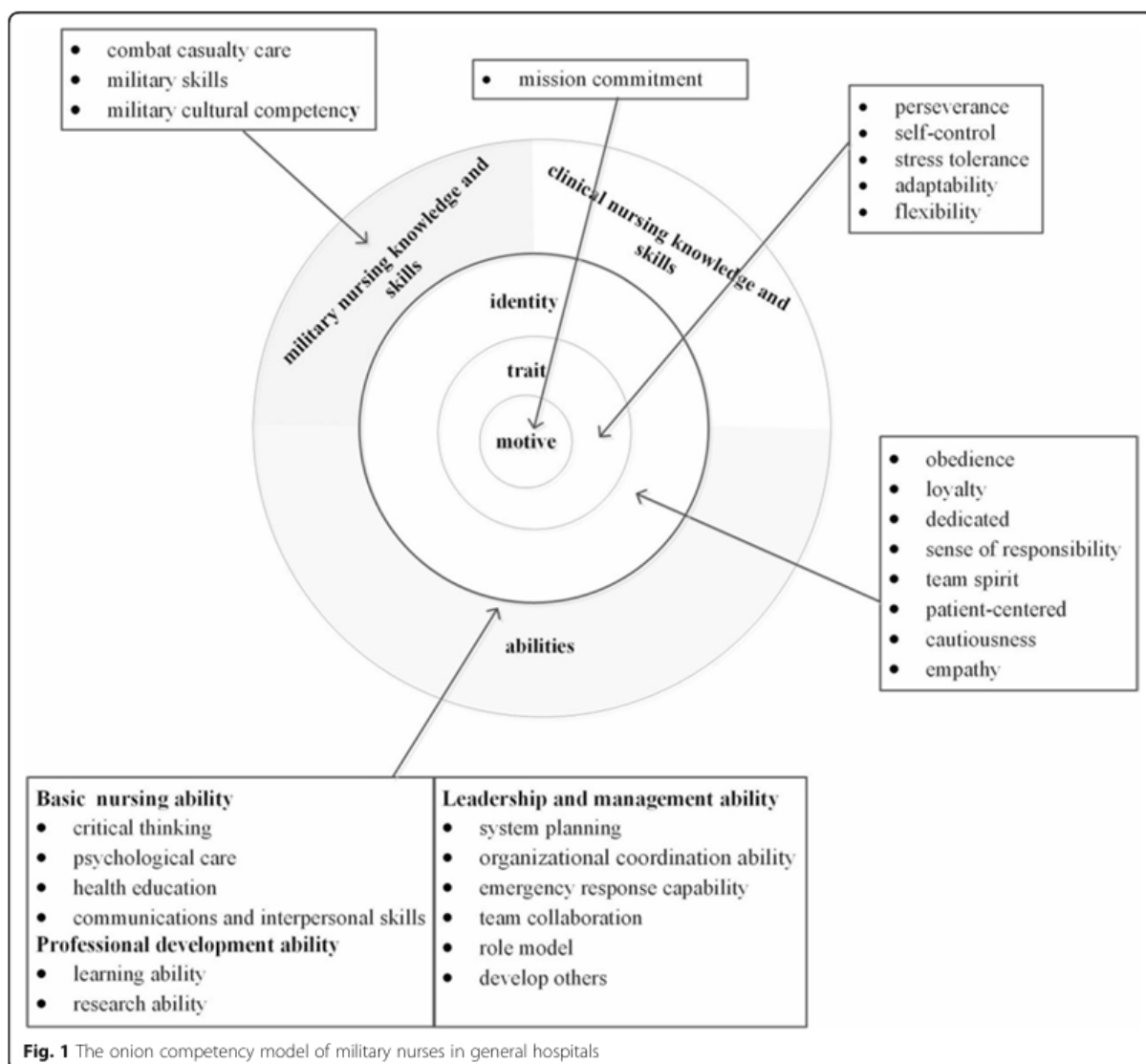
- Aaslav-Kaasik, S., & Herodes, K. J. (2025). *Õde sõjas: olulisemad militaarõe kompetentsid* [Lõputöö, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool] ESTER. https://www.ester.ee/record=b5734708*est
- Ahmed, S. K., Mohammed, R. A., Nashwan, A. J., Ibrahim, R. H., Abdalla, A. Q., M. Ameen, B. M., & Khahir, R. M. (2025). Using thematic analysis in qualitative research. *Journal of Medicine, Surgery, and Public Health*, 6(2), 100198. <https://doi.org/10.1016/j.glmedi.2025.100198>
- Anders, R. L. (2020). What can we learn from U.S. military nursing and COVID-19? *Nursing Inquiry*, 27(4), e12384. <https://doi.org/10.1111/nin.12384>
- Barr, S., Ferro, A., & Prion, S. (2019). An innovative academic-practice partnership to enhance the development and training of military nurses. *Journal of Professional Nursing*, 35(5), 369–378. <https://doi.org/10.1016/J.PROFNURS.2019.04.008>
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. SAGE.
- Caka, E., van Rooyen, D., & Jordan, P. (2015). DUAL TRANSITIONS IN NURSING: A MILITARY PERSPECTIVE. *Africa Journal of Nursing and Midwifery*, 17(3), 191–208. <https://doi.org/10.25159/2520-5293/290>
- Cao, H., Song, Y., Wu, Y., Du, Y., He, X., Chen, Y., Wang, Q., & Yang, H. (2023). What is nursing professionalism? a concept analysis. *BMC Nursing*, 22(1), 34. <https://doi.org/10.1186/s12912-022-01161-0>
- Chargualaf, K. A., & Tse, A. M. (2017). Becoming an Air Force Nurse: The Experience of Transition A New Perspective of a Known Phenomenon. *Nursing Forum*, 52(4), 254–265. <https://doi.org/10.1111/nuf.12193>
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297–298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). SAGE Publications. https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_609332/objava_105202/fajlovi/Creswell.pdf (13.04.2026)
- Deering, M. (2025). *How to Become a Military Nurse*. NurseJournal. <https://nursejournal.org/careers/military-nurse/how-to-become/> (28.01.2026)
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). *Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research*. (3rd ed.). Sage Publications Ltd.
- Dominiczak, M. H. (2014). Florence Nightingale: Nurse, Writer, and Consummate Politician. *Clinical Chemistry*, 60(1), 284–285. <https://doi.org/10.1373/clinchem.2013.213561>

- Donelan, K., Romano, C., Desroches, C., Appiebaum, S., Rm Ward, J., Schoneboom, B. A., & Hinshaw, A. S. (2014). National Surveys of Military Personnel, Nursing Students, and the Public: Drivers of Military Nursing Careers. *Military Medicine*, 179(5), 565–572. <https://doi.org/10.7205/MILMED-D-13-00323>
- Finnegan, A., Finnegan, S., McKenna, H., McGhee, S., Ricketts, L., McCourt, K., Warren, J., & Thomas, M. (2016). Characteristics and values of a British military nurse. International implications of War Zone qualitative research. *Nurse Education Today*, 36, 86–95. <https://doi.org/10.1016/J.NEDT.2015.07.030>
- Griffin, K., & Taylor, T. (2025). Duality of roles and moral injury in defence force nurses. *Nursing Ethics*, 33(1), 177–187. <https://doi.org/10.1177/09697330251366598>
- Hall, S., & Liebenberg, L. (2024). Qualitative Description as an Introductory Method to Qualitative Research for Master’s-Level Students and Research Trainees. *International Journal of Qualitative Methods*, 23. <https://doi.org/10.1177/16094069241242264>
- He, X., Mao, Y., Cao, H., Li, L., Wu, Y., & Yang, H. (2024). Factors influencing the development of nursing professionalism: a descriptive qualitative study. *BMC Nursing*, 23(1), 283. <https://doi.org/10.1186/S12912-024-01945-6>
- Katajala-Peltomaa, S., & Toivo, R. M. (2022). *Introduction: Religion as Historical Experience*. 1–35. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92140-8_1
- Kessinger, S. K., Jones, J., & Trego, L. L. (2026). Exploring Retention Among Army Nurses: A Qualitative Study. *The American Journal of Nursing*, 126(1), e1–e6. <https://doi.org/10.1097/AJN.0000000000000220>
- King, H. C., & Talbot, L. A. (2021). COVID-19: Military Nurses Leading Innovation Through Research, Clinical Care, Education, and Collaboration. *Military Medicine*, 186(Supplement_2), 1–3. <https://doi.org/10.1093/milmed/usab009>
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Infotrükk OÜ. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c733aed7-977a-4438-8485-c8ac2057c7b1/content> (13.04.2026)
- Lambert, V. A., & Lambert, C. E. (2012). Qualitative Descriptive Research: An Acceptable Design. *Pacific Rim International Journal of Nursing Research*, 16(4), 255–256. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/PRIJNR/article/view/5805>
- Latkin, S., & Lii, A. (2023). *NATO standarditele vastav militaarõdede ettevalmistus välismissioonideks* [Lõputöö, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool] ESTER. https://www.ester.ee/record=b5540055*est
- Ma, H., Chihava, T. N., Fu, J., Zhang, S., Lei, L., Tan, J., Lin, L., & Luo, Y. (2020). Competencies of military nurse managers: A scoping review and unifying framework. *Journal of Nursing Management*, 28(6), 1166–1176. <https://doi.org/10.1111/jonm.13068>
- Ma, H., Huang, J., Deng, Y., Zhang, Y., Lu, F., Yang, Y., & Luo, Y. (2021a). Deployment experiences of military nurses: A systematic review and qualitative meta-synthesis. *Journal of Nursing Management*, 29(5), 869–877. <https://doi.org/10.1111/jonm.13201>

- Ma, H., Lin, L., Zhang, S., Lei, L., Huang, J., Lu, F., & Luo, Y. (2021b). Exploring competencies of military nurses in general hospitals in China: a qualitative content analysis. *BMC Nursing*, 20(1), 152. <https://doi.org/10.1186/s12912-021-00673-5>
- Ma, H., Zhu, X., Zhang, S., Huang, J., Lu, Y., & Luo, Y. (2022). Development and validation of professional competency scale for military nurses: an instrument design study. *BMC Nursing*, 21(1), 90. <https://doi.org/10.1186/s12912-022-00867-5>
- Maidin, M. (2021). *Militaarõdede vaimne tervis välismissiooni erinevatel etappidel* [Lõputöö, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool] ESTER. https://www.ester.ee/record=b5412255*est
- Matthews, J. H., Whitehead, P. B., Ward, C., Kyner, M., & Crowder, T. (2020). Florence Nightingale: Visionary for the Role of Clinical Nurse Specialist. *Online Journal of Issues in Nursing*, 25(2). <https://doi.org/10.3912/OJIN.Vol25No02Man01>
- Milbrath, G. (2019). A New Approach to Preparing Nurses for War: The Army School of Nursing. *Online Journal of Issues in Nursing*, 24(3). <https://doi.org/10.3912/OJIN.Vol24No03Man04>
- Miracle, V. A. (2016). The Belmont report: The triple crown of research ethics. *Dimensions of Critical Care Nursing*, 35(4), 223–228. <https://doi.org/10.1097/DCC.0000000000000186>
- Niu, A., Ma, H., Zhang, S., Zhu, X., Deng, J., & Luo, Y. (2022). The effectiveness of simulation-based training on the competency of military nurses: A systematic review. *Nurse Education Today*, 119, 105536. <https://doi.org/10.1016/J.NEDT.2022.105536>
- Orb, A., Eisenhauer, L., & Wynaden, D. (2001). Ethics in qualitative research. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 93–96. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.2001.00093.x>
- Paechter, C. (1996). What do we mean by professional development? *Research in Post-Compulsory Education*, 1(3), 345–355. <https://doi.org/10.1080/1359674960010305>
- Pascale, J., Lineback, J. F., Bates, N., & Beatty, P. (2022). Protecting the Identity of Participants in Qualitative Research. *Journal of Survey Statistics and Methodology*, 10(3), 549–567. <https://doi.org/10.1093/jssam/smab048>
- Rivers, F., & Gordon, S. (2017). Military nurse deployments: Similarities, differences, and resulting issues. *Nursing Outlook*, 65(5), S100–S108. <https://doi.org/10.1016/j.outlook.2017.07.006>
- Sansom, R. (2019). “Doing Research”: Understanding the Different Types of Peer-Reviewed Articles. *Voice and Speech Review*, 13(3), 259–264. <https://doi.org/10.1080/23268263.2019.1668102>
- Stratton, S. J. (2024). Purposeful Sampling: Advantages and Pitfalls. *Prehospital and Disaster Medicine*, 39(2), 121–122. <https://doi.org/10.1017/S1049023X24000281>
- Zhao, R., Fang, S., Li, D., & Zhang, C. (2024). Experience and training needs of nurses in military hospital on emergency rescue at high altitude: a qualitative meta-synthesis. *BMC Nursing*, 23(1), 370. <https://doi.org/10.1186/s12912-024-02029-1>

- Zieds, V., & Ojasalu, L. (2025). *Ventiilpingelise õhkrinnaga patsiendi käsitus militaarõenduses - õppevideo loomine* [Lõputöö, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool] ESTER. https://www.ester.ee/record=b5737153*est
- Talbot, L. A., Metter, E. J., & King, H. (2021). History of the Military Nurse Corps and the 1918 Influenza Pandemic: Lessons for the 2019 Coronavirus Pandemic. *Military Medicine*, 186(1–2), 27–32. <https://doi.org/10.1093/milmed/usaa544>
- Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli kirjalike tööde koostamise ja vormistamise juhend. (2023). Tallinna Tervishoiu Kõrgkool. (Muudetud 2025). <https://www.ttk.ee/sites/default/files/2026-02/TTK%20kirjalike%20t%C3%B6%C3%B6de%20juhend%2011%202025%20veebi.pdf> (12.05.2026)
- Tikerperi, M.-L. (n.d.). *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes: Tulemuste esitamine*. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/tulemuste-esitamine/> (13.04.2026)
- White, J., Gunn, M., Chiarella, M., Catton, H., & Stewart, D. (2025). Renewing the Definitions of ‘Nursing’ and ‘a Nurse.’ Final project report, June 2025. International Council of Nurses. https://www.icn.ch/sites/default/files/2025-06/ICN_Definition-Nursing_Report_EN.pdf (26.04.2026)

Militaarõdede kompetentsimudel

Joonis 1. Militaarõdede kompetentsimudel (Ma et al., 2021b).

Kutse uuringus osalemiseks – e-kiri

Hea militaarõde!

Oleme Steffi Hiie ja Kristiina Hennok, Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õenduse eriala kolmanda kursuse tudengid. Kirjutame lõputööd teemal:

„Militaarõdede professionaalsuse kujunemine Eesti militaarõdede kogemuse näitel.“

Käesolev küsitlus on osa meie uurimistööst, mille eesmärk on analüüsida aktiivses teenistuses olevate militaarõdede tööalaseid kogemusi ja professionaalsuse kujunemist.

Uuring keskendub Teie isiklikule teekonnale, väljaõppele ning väljakutsetele, millega olete militaarõena kokku puutunud.

Teie vastused aitavad meil paremini mõista militaarõenduse arengu vajadusi, toetada edasiste õppesuundade ja koolituslahenduste loomist ning seeläbi panustada kogu Eesti militaarmeditsiini arengusse.

Osalemine on vabatahtlik ja anonüümne. Kõiki vastuseid käsitletakse täielikult konfidentsiaalselt ning need ei seostu isikuandmetega.

Teie panus on äärmiselt oluline, et arendada militaarõenduse kvaliteeti ja tagada selle jätkusuutlikkus tulevikus.

Küsitluse avamiseks vajutage alloleval lingil

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdb7pdA7X-p_Ri8hzCfIKx1v7vARiRIIZAM-5Z1gn1JShWQ/viewform

Või skäneerige QR koodi

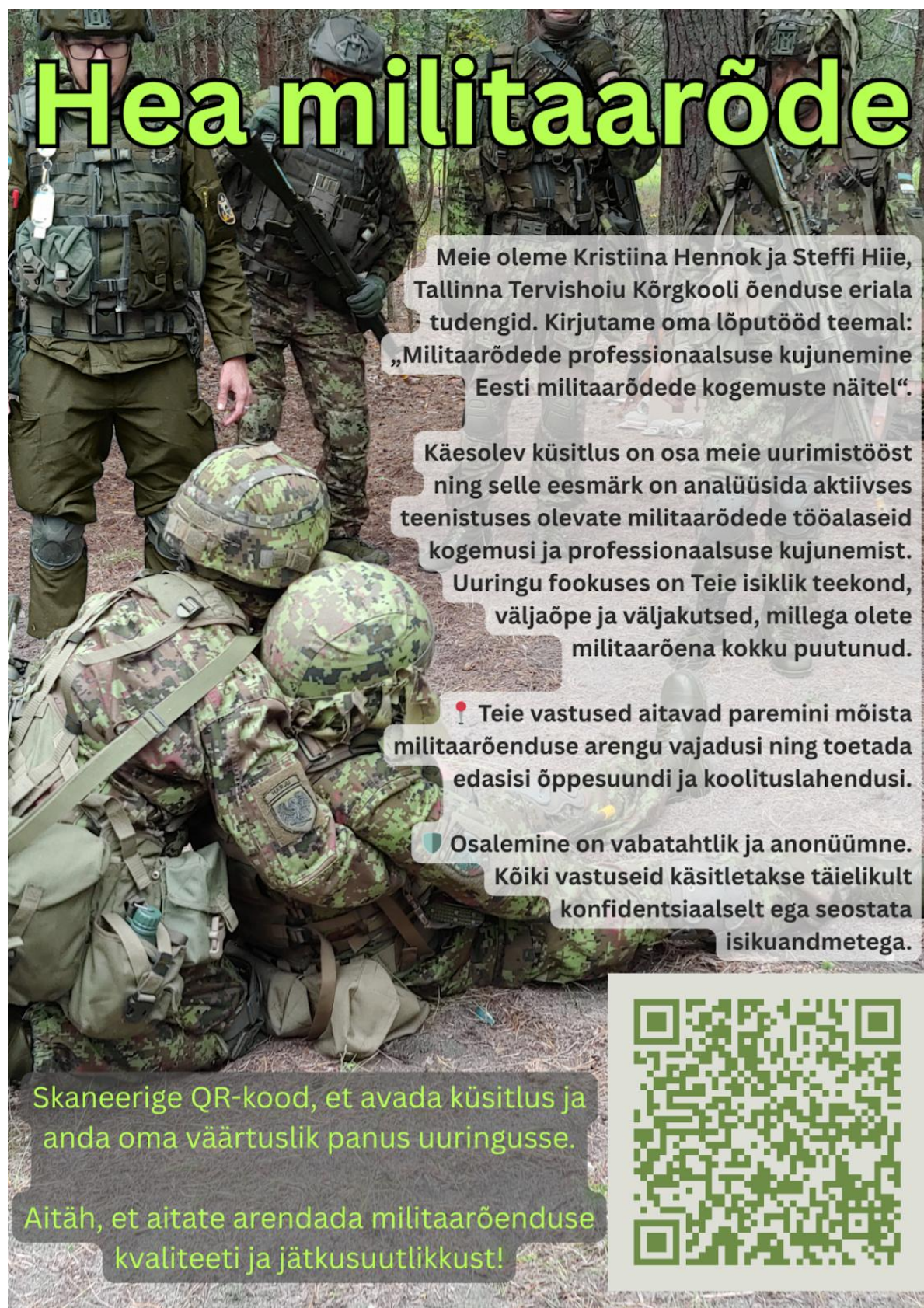

Suur tänu, et aitate kaasa militaarmeditsiini ja õenduse edendamisele Eestis!

Lugupidamisega

Steffi Hiie ja Kristiina Hennok
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool
Õenduse eriala, III kursus

Kutse uuringus osalemiseks – poster

Hea militaarõde

Meie oleme Kristiina Hennok ja Steffi Hiie, Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õenduse eriala tudengid. Kirjutame oma lõputööd teemal: „Militaarõdede professionaalsuse kujunemine Eesti militaarõdede kogemuste näitel“.

Käesolev küsitlus on osa meie uurimistööst ning selle eesmärk on analüüsida aktiivses teenistuses olevate militaarõdede töölaseid kogemusi ja professionaalsuse kujunemist. Uuringu fookuses on Teie isiklik teekond, väljaõpe ja väljakutsed, millega olete militaarõena kokku puutunud.

Teie vastused aitavad paremini mõista militaarõenduse arengu vajadusi ning toetada edasisi õppesuundi ja koolituslahendusi.

Osalemine on vabatahtlik ja anonüümne. Kõiki vastuseid käsitletakse täielikult konfidentsiaalselt ega seostata isikuandmetega.

Skaneerige QR-kood, et avada küsitlus ja anda oma väärtuslik panus uuringusse.

Aitäh, et aitate arendada militaarõenduse kvaliteeti ja jätkusuutlikkust!

Uuritava informeerimise leht ja teadliku nõusoleku vorm

Kutsume Teid osalema militaarõdede professionaalsuse kujunemise teemalises uuringus, mis viiakse läbi küsimustiku täitmisena. Küsimustele vastamine võtab aega ligikaudu 20 minutit. Te võite oma mõtteid väljendada vabalt, otsimata õigeid vastuseid. Uuringut viivad läbi Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli 3. kursuse õenduse õppekava tudengid Steffi Hiie ja Kristiina Hennok.

Teie osalemine uuringus jääb rangelt konfidentsiaalseks, mis tähendab, et Teie poolt antud vastuseid ei seostata Teie isikuga. Vastuseid säilitatakse parooliga kaitstud andmekandjal kuni 1 kuu pärast lõputöö kaitsmist. Andmetele on juurdepääs ainult töö autoritel. Uurimistööga mitteseotud isikutel puudub juurdepääs Teiega seotud uurimistöö andmetele.

Anonüümseid, vastajat mittetuvastavaid andmeid analüüsitakse Steffi Hiie ja Kristiina Hennoki poolt. Andmeid kasutatakse uurimistöö tulemuste esitamiseks lõputöös viisil, mis ei võimalda identifitseerida konkreetseid isikuid. Pärast uurimistöö esitamist ja positiivse resultaadi saamist kaitsmisel/hindamisel hävitatakse küsimustiku vastused jäädavalt kuu aja jooksul.

Lõputöö on avalik, mistõttu palume Teil küsimustiku täitmise käigus Kaitseväge juurdepääsupiiranguga asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud või riigisaladusega kaitstud teavet mitte avaldada. Küsimustikus ei küsita küsimusi, mis eeldavad detailset vastust Teie ametikoha, teenistusülesannete jm (riigikaitse) teabe kohta, mida loetakse AvTS § 35 alusel juurdepääsupiiranguga teabeks.

Uuringus osalemine on vabatahtlik ja Teil on õigus selles osalemisest keelduda või loobuda. Teil on igal ajal õigus nõusolek uuringus osaleda kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (nt e-kirja teel) tagasi võtta, ilma et see mõjutaks enne nõusoleku tagasivõtmist toimunud andmetöötluse seaduslikkust.

Uuringu kohta saab täiendavat informatsiooni:

Steffi Hiie
steffi.hiie@student.ttk.ee
Kristiina Hennok
kristiina.hennok@student.ttk.ee

Teades eeltoodut kinnitan oma nõusoleku uuringus osalemiseks ja minu kohta kogutud anonüümsete andmete töötlemisega eelpool kirjeldatud viisil:

- Jah
- Ei

Küsitluses esitatud küsimused

1. Vanus (vali vanusevahemik)
2. Tööstaaž militaarõena
3. Mis ajendas Teid valima militaarõe eriala?
4. Kuidas ja millised õenduse erialal õpitavad ained mõjutasid Teie otsust spetsialiseeruda militaarõeks?
5. Kirjeldage palun oma esimesi kogemusi militaarõena töötades.
6. Milline on olnud siiani Teie suurim väljakutse militaarõena?
7. Mida tähendab Teie jaoks “professionaalne militaarõde”?
8. Millised isikuomadused ja eeldused peaksid Teie arvates olema professionaalsel militaarõel?

Vastusevariandid:

- Kohanemisvõime
 - Vastupidavus ja stressitaluvus
 - Kiire otsustusvõime
 - Meeskonnatöö oskus
 - Füüsiline treenitus
 - Distsiplineeritus
 - Tehnilised teadmised ja oskused
 - Muu:
9. Millal on Teie arvates militaarõe professionaalsus välja kujunenud?
 10. Kas Teil oli enne militaarõeks spetsialiseerumist töökogemust tsiviilõenduses? Kui jah, siis kuidas see aitas kaasa Teie professionaalsele arengule militaarõena?
 11. Millist väljaõpet ja oskusi peab professionaalne militaarõde omandama, Teie kogemuste põhjal?

Vastusevariandid:

- Taktikaline meditsiin
 - Elupäästvad esmaabi- ja traumaravi oskused
 - Relvastuse ja varustuse tundmine
 - Psühholoogiline
 - Kriisi- ja katastroofimeditsiini teadmised
 - Juhendamisoskus
 - Muu:
12. Millistele aspektidele soovitaksite keskenduda õendust õppivatel üliõpilastel, kes kaaluvad militaarõeks saamist?

Vastusevariandid:

- Füüsiline ja vaimne vastupidavus
- Erialane pädevus ja enesekindlus
- Meeskonnatöö ja alluvussuhetes orienteerumine
- Huvitundmine militaarvaldkonna vastu
- Valmisolek töötada erinevates keskkondades ja tingimustes
- Tahe pidevalt õppida ja areneda
- Muu: